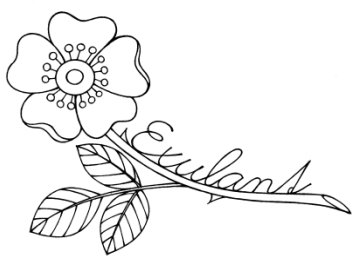

INFORMAČNÍ VĚSTNÍK č. 41 (1/2016)

zapsaného spolku

EXULANT

Milí čtenáři,

přinášíme Vám v tomto čísle věstníku informace o dění v našem spolku ve druhé polovině roku 2015 a hlavně pozvání k letošním akcím. Tradičně připravujeme zájezd, tentokrát na západní Slovensko, v srpnu nezapomeňte na Trpísty a zejména veďte v patnosti mezinárodní konferenci „**Exulanti, vyhnanci a uprchlíci**“, kterou připravujeme v termínu **14. – 16. října 2016**. Téma bylo zvoleno v návaznosti na konec II. světové války a s ním spojenou migraci (reemigraci), ale zároveň prožíváme skutečnost, že jde i dnes o věc mimořádně aktuální.

Velice Vám děkujeme za podporu, kterou spolku Exulant věnujete a díky níž může existovat.

Těšíme se na setkání s Vámi při našich akcích.

Jan Bistranin

VLASTNÍ SÍLA NESTAČÍ

Na říjen roku 2016 připravuje Exulant, zapsaný spolek ve spolupráci s dalšími tuzemskými i zahraničními organizacemi mezinárodní konferenci na téma „**Exulanti, vyhnanci a uprchlíci**“. Biblickým mottem této konference je text z knihy proroka Zacharjáše: „**Ne silou, ani mocí, ale Duchem mým, praví Hospodin zástupů**“ (Za 4, 6). Vlastní konferencí se budou zabývat patřičné články na jiných místech tohoto či následujících čísel našeho věstníku. Zde se zaměříme především na uvedený biblický text v jeho kontextu a na jeho zvěst.

Zacharjáš se jako mladý vrátil z babylónského zajetí. Zřejmě se tam i narodil. Pocházel z kněžského rodu. Kniha proroka Zacharjáše nás přivádí do konce 6. století př. Kr. Výše uvedený biblický citát byl určen Zerubábelovi, který byl místodržícím v Judsku v době perské říše za vlády Darea I. Bylo to období pevné vlády a míru. Tehdy bylo také možno pokračovat s obnovou zničeného jeruzalémského chrámu.

K první deportaci menší části obyvatel Judska do Babylónie došlo v roce 597 př. Kr. K druhé, rozsáhlejší, v období let 587/6. Tehdy Nebúkadnesar dobyl Jeruzalém. Jeruzalémský chrám byl zničen a řada obyvatel nejen z Jeruzaléma byla odvečena do babylónského zajetí. V roce 539 perský Cyrus (Kýros) dobyl Babylónii a založil veleříši perskou. Hned v následujícím roce (538) vydal Cyrus edikt, který umožňoval židům návrat do vlasti. Dokonce nařídil, aby byl obnoven jeruzalémský chrám a vydal navrátilcům chrámový poklad, který uloupil Nebúkadnesar. Návrat byl ovšem postupný a obnova pomalá. Ti, kteří se vrátili, byli všelijak ohrožováni nežidovským obyvatelstvem, které bylo na judské území předtím dosídleno. Dokonce si vyžádali na Kýrově nástupci, aby zakázal obnovu jeruzalémského chrámu a Jeruzaléma. Změna nastala teprve po 18 letech, v roce 620 př. Kr., v druhém roce vlády perského krále Darea I., za působení proroků Agea a Zacharjáše. Ti povzbuzovali Zerubábelu, aby pokračoval v obnově chrámu. Proroci nejednali na základě vlastního rozhodnutí. „**Toto je slovo Hospodinovo**“, čteme těsně

před výrokem: „*Ne silou ani mocí, ale Duchem mým*“. A znovu je zopakováno: „*praví Hospodin zástupů*“. V takové situaci nic nezmohli ani nepřátelé, kteří se nezměnili. Chrám byl obnoven. Samotné obnovení chrámu ovšem nestačí. Ještě důležitější je duchovní obnova lidu. Ten je vyzýván: „*Mluvte každý bližnímu svému pravdu. Vynášejte ve svých branách pravdu a pokojný soud. Nezamýšlejte nikdo ve svém srdci proti bližnímu nic zlého... Jen milujte pravdu a pokoj!*“ (Za 8, 17.19b). Další rekonstrukce chrámu, opevnění Jeruzaléma a duchovní reforma se uskutečnily pod vedením Ezdráše a Nehemjáše o několik desetiletí později (zejména v letech 458-432 př. Kr.).

Také mnozí naši předkové museli opustit svou vlast, a to kvůli své víře. Tu mnozí zachovali navzdory těžkým podmínkám i v cizině. Směli však alespoň svobodně číst Bibli a svobodně vést k víře své děti. Někteří splynuli s místním obyvatelstvem i s jim blízkými církvemi tam, kam se nastěhovali. Ekonomické podmínky mnohé přinutily se postupně stěhovat dál. První organizovaný návrat skupiny potomků českých pobělohorských exulantů se mohl uskutečnit do mladého Československa v období let 1923 až 1925. Po návratu byli rozptýleni na několika místech Čech, Moravy i Slovenska. Domácí obyvatelstvo se zvláště na některých místech k nim nechovalo příliš příznivě. Přesto v té době duchovně obstáli a získali duchovní domov ve vlasti předků. Za několik let, za druhé světové války, museli hledat azyl opět. Z některých míst byli vysídleni (např. z Víkřovic, ze Suchdolu nad Odrou, jižního Slovenska). Po válce se zpravidla vrátili zpět a obnovili svůj bohoslužebný život. Po 2. světové válce došlo k rozsáhlejšímu návratu. Vznikly nové reemigrantské sbory a byla posílena stávající církevní společenství. Zanedlouho však byla náboženská svoboda opět omezována, i když situaci nelze srovnávat s pronásledováním mezi Bílou Horou (1620) a Tolerančním patentem (1781).

Připravovaná konference na říjen 2016 s názvem „Exulanti, vyhnanci a uprchlíci“

má být nejen odbornou historickou konferencí, ale také výzvou k zamyšlení, jaká je situace dnes a co dělat, aby exulantů a uprchlíků ve světě nepřibývalo. Vždyť pronásledování křesťanů všech vyznání, ale i lidí, kteří ztrácejí své domovy kvůli válečným a politickým událostem, přibývá. Kdy nastane doba, že se lidé přestanou učit boji? A kolik lidí získá pokoj srdce i uprostřed nepřátel? Kolik lidí marně utíká před sebou samými i v naší zemi, protože nepoznali Knížete pokoje, Pána Ježíše Krista! Přineseme jim evangelium pokoje? Vrábí se k Pánu Ježíši Kristu ti, kteří ho opustili? A jak obstojíme my nyní i v budoucnu?

Dobroslav Stehlik

POZVÁNKY

AKCE EXULANTA:

- **24. - 26. 6. 2016 – zájezd na západní Slovensko;**
- **28. 8. 2016 – setkání reemigrantů v Trpístech u Stříbra;**
- **14. - 16. 10. 2016 – konference v Litomyšli.**

DÁLE DOPORUČUJEME:

19. 3. 2016 – seminář pro učitele a zájemce o dějepis. Na téma „Husův proces“ přednáší Jiří Motyčka (pořádá VERITAS v ČCE v Pardubicích);

21. 6. 2016 – vzpomínkové shromáždění u příležitosti 395. výročí poprav 27 představitelů českého stavovského odboje na Staroměstském náměstí v Praze;

3. 7. 2016 – setkání na Růžovém paloučku u Litomyšle;

6. 7. 2016 – výročí mučednické smrti Mistra Jana Husa ve Velké Lhotě u Dačic, program v horním kostele se zaměřením na 600. výročí upálení mistra Jeronýma Pražského (pořádá VERITAS);

6. 7. 2016 – shromáždění k výročí smrti mistra Jana Husa na Kalichu u Železného Brodu (pořádá Ochranný seniorát při ČCE).

ZÁJEZD NA SLOVENSKO

24. - 26. 6. 2016

Základní informace k zájezdu jsou uvedeny v předchozím věstníku. Předběžně přihlášení mají přednost, avšak dosud je několik volných míst. Termín závazných přihlášek je **10. března** (i pro předběžně přihlášené). Závazné přihlášky zašlete pozemní poštou na adresu: Dobroslav Stehlík, U Hájenky 156, 788 13 VIKÝŘOVICE nebo na e-mailovou adresu: stehlik.dobroslav@spkfree.cz.

V přihlášce uveďte: Jméno a příjmení, datum narození, poštovní adresu a podle možnosti i email, kam můžeme zaslat pokyny k platbě, stanovišti odjezdu a podobně.

Požadavek na společnou platbu za více osob (např. manželé) uveďte do přihlášky.

Odjezd bude z Olomouce v pátek 24. 6. v 11 hodin. Předpokládaný návrat do Olomouce: v neděli 26. 6. do 17.00 hodin. Odjezd i návrat jsou stanoveny podle vlakového spojení (v případě zpoždění vlaků budeme na vás čekat).

Cena zájezdu činí **1250 Kč** na osobu a zahrnuje náklady na autobus, vstupné a ubytování. Ubytování zajišťujeme v turistické ubytovně v dvoulůžkových pokojích, sociální zařízení je společné. Stravování na vlastní náklady. Pokyny k úhradě i další potřebné pokyny dostanou účastníci zájezdu po zaslání závazné přihlášky. **Termín úhrady bude do 24. 3. 2016.**

Hlavní místa: Stará Turá, Myjava, Velké Leváre, Skalica, Sobotiště, Chvojnice, Javorník.

Dobroslav Stehlík

LITOMYŠL 14.-16. 10. 2016

Připravovaná mezinárodní konference spolku Exulant nazvaná „Exulanti, vyhnanci a uprchlíci“ časově spadá do mnoha velmi kulatých a velmi významných výročí nejen pro českou, ale i pro celoevropskou, a snad i světovou historii. Ta výročí jsou křížovatkami, kdy se rozhodovalo, kterou cestou se budou dějiny ubírat. 600. výročí obnovení

přijímání pod obojí způsobou (1414), 600. výročí upálení M. Jana Husa (1415) a M. Jeronýma Pražského (1416), 500. výročí vydání 95 tezí Martina Luthera (1517), 400. výročí Majestátu císaře Rudolfa II. (1609), 400. výročí vydání Bible kralické (1613), 400. výročí povstání českých stavů a začátek třicetileté války (1618), 400. výročí popravy 27 českých pánů (1621), 400. výročí vydání zákona „Obnovené zřízení zemské“ (1627), 100. výročí začátku I. světové války (1914), 100. výročí konce I. světové války (1918), 100. výročí vzniku Československa a Polské republiky (1918), 70. výročí konce II. světové války a reemigrace (1945).

To jsou kousky genetické mapy, co dávaly směřování žití našim předkům. Někteří se ocitli v temnu, neboť zhaslo „světlo nohám mým“ (žalm 119). Odcházeli do exilu s nadějí jeho opětovného rozsvícení. „Z nouze o spasení“.

Ty cesty lze snad přirovnat k fugám Johanna Sebastiana Bacha, který byl mimo jiné silně ovlivněn písňovou tvorbou českého husitství. Jednotlivé proudy i jednotlivci odcházejí, některé předčasně končí, aniž by původní nápad (rozhodnutí o exilu) mohli realizovat, jiní se spojují v mohutný pramen, aby se zase rozpadnul do jiných směrů, vše nakonec vyústí v mohutný proud složený z původních jednotlivých pramínků. Ten mohutný závěr je oslavou všech těch statečných mužů a žen, kteří „skrže trpělivost konali běh uloženého sobě boje“ a prošlapali nám cestu víry.

Témata konference:

Konfesionalizace a emigrace v Evropě 17. a 18. století; Česká náboženská emigrace 18. století; Obnovená Jednota bratrská a její misijní vyzařování; Problematika reemigrace; Evangelické církve v době odsunu Němců po II. světové válce.

Přihlášky možno posílat tajemníkovi konference Mgr. Pavlu Čápovi, Brechtova 4/778 (schránka č.25), 149 00 Praha, e-mail pavel.cap@email.cz

Josef Čáp

INFORMACE Z KONFERENCE A ČLENSKÉ SCHŮZE 2015

Konala se ve dnech 17. a 18. října v kostele Českobratrské církve evangelické v Kynšperku nad Ohří. Tentokrát byla naše konference spojena s presbyterní konferencí seniorátu. Vyslechli jsme dvě přednášky věnované Husově výročí. Farář Mgr. Radek Matuška nás ve své přednášce uvedl do života, uvažování a působení Mistra Jana Husa a kazatel Mgr. Pavel Kameník přednášel o dobovém pozadí vzniku reformace v Čechách.

Velmi milým překvapením bylo, že mezi nás zavítali Edita a Otto Štěříkovi. Sestra Štěříková odpoledne uvedla slovem výstavu o dějinách českého pobělohorského exilu, která byla součástí konference.

Husovo výročí bylo připomenuto i pásmem textů z Husových a Jeronýmových listů, které přednesli MUDr. Josef a Mgr. Pavel Čápovi a hudbou a zpěvem MgA. Jana Meisl, ArtD. a Mgr. art. Petry Meisl a jejich dcer Petry a Christine.

Členská schůze proběhla podle navrženého programu, vyslechla a schválila výroční zprávu, zprávu o hospodaření za rok 2014 a vzala na vědomí revizní zprávu. Dále byli přítomní seznámeni se setkáním reemigrantů v Trpístech, s konferencí připravovanou na rok 2016 a se zájezdem na západní Slovensko. Na návrh Josefa Čápa udělila členská schůze čestné členství prof. Dr. Hab. Maciejji Pietrzakovi z Lešna a prof. Dr. Martinu Rothkegelovi z Berlína.

Výroční zpráva zapsaného spolku EXULANT za dobu od minulé členské schůze (11. 10. 2014):

Členská schůze 11. 10. 2014 schválila nové stanovy zapsaného spolku Exulant a zvolila nový výbor, revizní komisi a náhradníky. Od minulé členské schůze se členové výboru i náhradníci sešli k zasedání třikrát. Výbor projednával všechny záležitosti týkající se činnosti spolku. Při lednovém zasedání jsme se sešli se sestrou Marií Provazníkovou z Veselýnky a bratrem Jaroslavem Kalouskem

z Peregu Mare. Jsme vděční Synodní radě ČCE, že ochotně poskytuje pro činnost výboru zázemí.

Dne 21. 4. 2015 byla na základě nových stanov provedena změna ve veřejném rejstříku u Městského soudu v Praze, kde byl zapsán „EXULANT, zapsaný spolek“. Tím byla existence spolku uvedena do souladu s legislativními změnami nastalými po platnosti nového občanského zákoníku.

První únorovou sobotu (7. 2. 2015) se konal v Žaclěři VII. ročník Memoriálu Jana Amose Komenského. Letos, již podruhé, se zúčastnili i zástupci Vyšší školy J. A. Komenského z Lešna. Tentokrát zástupce pedagogů a studenti. Kázáním sloužil Mgr. Pavel Čáp. Ve dnech 17. – 20. 7. 2015 se uskutečnil zájezd do Zelova. Zúčastnili jsme se spolu s místním sborem Evangelické církve reformované zahájení evangelizačního týdne věnovaného M. J. Husovi. Organizačně zájezd z naší strany zajistili MUDr. Josef Čáp a Mgr. Pavel Čáp. Jsme jim vděční, stejně jako zelovskému sboru, za důkladnou přípravu a zajištění našeho pobytu. Účastníků bylo přes 60, někteří z Německa a z Kanady. K programu jsme přispěli literárně-hudebním pásmem „Pocta Mistru Janu Husovi“. Z Husových dopisů a Mladoňovicovy zprávy četli MUDr. Josef Čáp, Mgr. Pavel Čáp a Mgr. Marta Leblová. Hudební část provedli MgA. Jan Meisl, Art.D., Mgr. art. Petra Meisl a jejich dvě dcery. Připomínka Husova výročí byla i v neděli ráno v zelovském sboru baptistů.

V neděli 23. 8. 2015 se konalo tradiční setkání reemigrantů a jejich potomků v Trpístech u Stříbra. Byla zde opět pěkná účast. Kázáním sloužila sestra Renata Šilarová. Děkujeme kynšperskému sboru ČCE a rodině Brahově, že tuto akci již 20 let pořádají.

Na pozvání Ochranovského seniorátu se předseda Exulanta 4. 7. 2015 zúčastnil a pozdravil shromáždění k Husovu výročí, které konala Kontinentální provincie Jednoty bratrské v Železném Brodě.

5. a 6. 7. 2015 jsme se zúčastnili Husovských slavností v Praze výstavou 15 panelů

věnovaných dějinám českých exulantů a jejich potomků. Výstava byla v salvatorském chrámu a setkala se s dobrým ohlasem. Jde o výstavu putovní a je možno ji půjčit a instalovat na dalších místech.

V době od minulé členské schůze jsme společně s Kalichem vydali knihu Edity Štěříkové „Moravské exulantky v obnovené Jednotě bratrské v 18. století“. K výročí Husovu a zároveň k výročí reemigrace jsme vydali knihu téže autorky „Více sluší poslouchati Boha než lidí“. K výročí Husovu připravuje Mgr. Pavel Čáp ještě naši vlastní publikaci. V rámci naší publikační činnosti připravujeme k vydání trojjazyčnou knihu D. Radezského o exulantském Husinci ve Slezsku.

Během roku byla vydána a rozeslána dvě čísla věstníku EXULANT se zprávami o naší činnosti. Věstník vychází v počtu 1040 ks.

Během roku jsme se věnovali přípravě konference „Exulanti, vyhnanci a uprchlíci“, která by se měla konat ve dnech 14. – 16. 10. 2016 v Litomyšli. Konference je připravována spolu s Johannes Mathesius Gessellschaft a v současné době se zpracovávají žádosti o finanční dotace.

O zájezdu, který plánujeme ve dnech 24. – 26. 6. 2016 na západní Slovensko jste již byli informováni ve věstníku.

Děkujeme všem našim členům za to, že díky jejich podpoře a příspěvkům můžeme tuto činnost vykonávat. Velice nás těší každá nová doručená přihláška.

Jan Bistranin

DOBOVÉ POZADÍ VZNIKU REFORMACE V ČECHÁCH

Milé sestry, milý bratři, vážení přátelé a zájemci o Mistra Jana Husa z Husince. Téma, které bychom mohli označit jako heslo této přednášky, zní: "Dobové pozadí vzniku reformace v Čechách." Projděme si tedy velmi stručně historii církve i s jejími pokusy o reformy.

Dostáváme se na počátek 15. století, do doby, která měla znamenat důležitý obrat jak v dějinách křesťanstva, tak i v dějinách

českého národa. Někteří tyto události nazývají reformou, jiní se nebojí označit je přímo za revoluci. V každém případě je nutno říci, že se tehdy poprvé křesťanský lid skutečně masívně, a s daleko větší silou než kdykoliv dříve, pokoušel vymanit ze zásad pouhé autority, neboli z poručnictví svých vůdců, aby se postavil sám do popředí dějin jako jejich hlavní činitel.

Z obecného hlediska byla v té době ustálena středověká idea o dvojím meči – duchovním a světském, a dvou hlavách křesťanstva, papeži a císaři. Jednomu bylo svěřeno shůry slovo spasitelné, aby učil víře i vědomí, vyměřoval povinnosti a práva, odplaty a tresty. Druhý mu pak měl stát po boku coby hájitel slova spasitelného a měl zjednat průchod a poslušnost mezi národy. Společně pak tedy jsou jakýmsi ochránci pravého učení. Ovšem problémem byl v tom, že ve věci porušitelnosti všech pozemských věcí neušli porušení práv ani tito dotčení představitelé národů a takzvaní boží náměstkové na zemi. Nejen papežství, ale i císařství kleslo na počátku 15. století ve svém rozdělení, nesvornosti, ale i nesprávnosti a nevhodným chováním všech svých hlavních reprezentantů.

Předně se rozestoupilo křesťanstvo mezi dva papeže a dva císaře, kteří hájili své zájmy. S tím samozřejmě souviselo, že některé národy ctily jako pravého papeže Bonifacia IX. jenž sídlil v Římě a jiní Benedikta XIII. se sídlem v Avinionu. Stejně tak někteří uznávali krále Václava, tedy Českého, jiní Ruprechta Klema, tedy Bavorského, jako hlavy světské moci. Na počátku 15. století, byli v Čechách prapodivným způsobem přetřhané a převrácené všechny, jak církevní, tak i státní úvazky i řády. Arcibiskup nebyl a král Václav byl vězněn v cizině. Kromě toho jeho bratr, král Zikmund Uherský, osobující si vrchní moc a vládu v zemi, se o ní musel potýkat se svým bratrancem Joštem, markrabím moravským, a s českými pány. Bonifacius IX., kterého uznávali Češi jako pravého papeže, nechtěl uznat ani Václava za krále římského, ani Zikmunda za krále uherského a Zikmund, jako český vladař, zase odmítal poslouchat jeho, natož od něho

přijímat jakékoli buly či rozkazy. A tak toto vzájemné podrážování autority a moci křesťanských hlav mezi sebou i nadobyčejná mravní skleslost jak duchovenstva, tak i římské hierarchie, to samo již dávalo mnoho pohnutek k pochybování, jsou-li tyto mocnosti vedeny skutečně Duchem svatým.

Onen odpor proti porušené církevní hierarchii nabyt takové síly a přesvědčení, že se začal stávat nepřemožitelným a odňal středověké církvi její absolutní vládu nad lidským duchem, donutil ji uznat vyšší moc mimo sebe, a dal tak národům možnost vytvářet rozhodnutí o osudu svým vlastním hlasem.

Pohledme nyní hlouběji do minulosti, abychom si vytvořili obraz důvodu vzniku této reformy.

Největší rozdíl v životě křesťanském byl v dobách před císařem Konstantinem a po něm. Již od doby působení Krista čteme o těžkém pronásledování, mučení i zabíjení kvůli novému náboženskému směru, který byl do té doby zcela nevídaný. Zvrat nastal po roce 313, kdy císař Konstantin I. vydal Edikt milánský, ukončil toto pronásledování a zaručil náboženskou svobodu všem obyvatelům říše.

V roce 325 svolal do města Nikaia první ekumenický koncil a křesťané ho za jeho politiku obdařili přívlastkem „Veliký“. Je však také pravdou, že křesťané tehdy nebyli připraveni na masívní nápor nových členů, především různých prospěchářů, a tak vše vzalo poněkud jiný obrat, než byla původní představa.

Církev samozřejmě nebyla statická a prožívala si své změny i proměny v moci i postavení římské hierarchie. Kolik jen změn zaznamenala v době od papeže Řehoře Velikého (6. st.), který usiloval, aby církev byla zároveň institucí významně pečující o nemocné a chudé, proto na počátku každého měsíce rozdělával část církevního majetku mezi lid, do Řehoře VII., který si uzurpoval absolutistickou moc a v roce 1074 vydal *Dictatus papae*, podle něhož je papež univerzálním biskupem s právem rozhodovat ve

všech věcech křesťanstva. Zatímco on smí soudit všechny, jeho nesmí soudit nikdo. Může dosazovat biskupy a může sesazovat císaře. Římská církev se nikdy nezmyšlila a nikdy se nezmylí.

Je tedy jisté, že se neustále v detailech množil a bohatl obsah křesťanské dogmatiky, a to každým stoletím. Křesťané nemohli nepřemýšlet o cestě vedoucí ke spasení. Čím méně bylo zevrubných vědomostí a světla, tím více povstávalo množství různých domněnek. V době středověku byli v papežské hierarchii představitelé, kteří svým učením vynikali a jednali jako obránci pravého učení, i když v případě sporu rozumu a citu dávali obvykle přednost náboženskému citu, čímž se postupně vytvořilo jakési antropomorfní představení o Bohu, tedy jakémsi nebeském mocnáři, jenž dle pozemských způsobů sedí na trůnu na nebesích, otočen k zemi s andělskými kůry a zástupy svatých. Tento obraz postupně přerostl do takových rozměrů, že se už náboženství nezakládalo pouze na modlitbách k Bohu, ale rovněž na vzývání svatých, kteří jakoby participovali na Boží slávě a majestátu, či přebírali jeho roli.

Církev si osobila absolutistickou moc a právo osobního přesvědčení bylo postupně zcela potlačeno. Kdo zastával jiné výklady a trval na nich, ten byl odsouzen jako bludař a kacír. Tím hierarchie římská udržovala takzvanou jednotu církve. Ostatně nebylo by na tom nic špatného, pokud by se tato hierarchie sama uvarovala své panovačnosti a nekladla svou moc nad poznání. Příčiny roztržek v církvi bývaly obvykle dvojího charakteru: jedny vycházely z učení, druhé z chování římské hierarchie. Zdaleka ne všichni věřící se poddávali podstatě pokroku. Zvláště Východní řecká církev udávala právě tyto důvody jako hlavní příčinu svého rozchodu s Římem v roce 1054, tedy považovala veškerá zdání i učení římské církve za škodlivé a nebezpečné novoty.

V tvrzení se vycházelo z předpokladu, že Kristus sám podal a zůstavil svou nauku lidem pouze živým slovem, a nikoliv písmem. Ovšem ti, kdo jeho slova slyšeli, pocítili záhy

potřebu zaznamenat je jako slovo Boží, tedy Písmo svaté, závěť (testamentum), aby utkvělo věrně v paměti potomstvu a nepodléhalo zapomenutí, ani změnám. A tak je obojí způsob křesťanského učení oprávněný, tedy ústní podání i výuka Písma svatého. První přitom spoléhá více na autoritu učícího, druhý více na samočinnost studujícího. Mezi oběma skupinami nastal záhy rozpor a začaly se vzájemně osočovat ze zpronevěry Bohu a víře – obě přitom nějak zapomněly, že Kristus sám prohlásil, že podstatné je milovat Boha a bližního svého, neboť to je hlavním znakem všech věrných následovníků. A tak místo toho, aby křesťané chválili Boha za to, že se Evropa stala světadílem, který předčil všechny ostatní v možnosti následování i vzdělanosti ducha, přestalo veškeré duchovenstvo vynikat svou mravností i vzdělaností.

Západní národy se pak odtrhovaly právě proto, že byly znechuceny z praktické stránky křesťanství, které v Římě výrazně odstupovalo od apoštolského příkladu. Velmi významnou roli v tomto odtržení sehrála sekta Valdenská. Po vynesení kletby nad touto sektou ve Veroně v listopadu 1184 vytvořili takzvaní „chudí lyonští“ (Pauperes de Lugduno) vlastní učení a osamostatnili se, byli vykázáni z Lyonu, usídlili se v údolí Alp a kázali evangelium po všech krajích. Písmo bylo jediná autorita a pramen víry. Toto učení zakořenilo nejvíce v srdcích prostého lidu. V jižních Čechách mělo toto učení velkou vlnu následovníků, později ovlivnilo husitství i Jednotu bratrskou.

Valdenští byli pravým opakem římské církve, čehož si všimli i osvícení papežové jako Innocencius III., který jim přiznal pravdu i oprávněnost. Kněžstvo té doby se totiž zcela uchýlilo od příkladné cesty apoštolů, oddali se pohodlí, nádheře a světským rozkoším. Mezi faráři se již tehdy rozmohl obyčej prospěchářství a odbývali pastýřské povinnosti prostřednictvím najatých střídníků (vikářů), špatně placených a často hrubě nevzdělaných.

Snad i to dalo za příčinu, že bylo třeba Valdenské sektě vytvořit konkurenci, ovšem na římských základech, a tak vznikly dva

nové řády. První založil v roce 1208 Giovanni Battista Bernardone, nám známý pod jménem František z Assisi. Jedná se o osobu opředenu tolika legendami a Římem natolik propagovanou, že všechny příběhy o něm jsou jednou obrovskou nafouknutou bublinou, která měla zastínit Valdenství. Tato bublina nesplaskla ani dodnes a takzvaný svatý František je stále považován za jednoho z nejvýznamnějších svatých vůbec. Význam Valdenských se sice podařilo poněkud zastínit, ne však zcela. Ovšem rysy a důvody vzniku františkánského řádu skončily nedlouho po svém zrodu ve stejném požitkářství jako celá římská hierarchie.

Druhým řádem jsou od roku 1216 Dominikáni, ty zmíním pouze jako perličku v souvislosti s Husem. Původním posláním bylo, krom jiného, působit proti šíření herezí, především katarského učení v jižní Francii. Název „KATAŘI“ pochází z řeckého καθαρός (katharos), což znamená čistý. Jde o název převzatý z pozdně antických polemik proti novaciánům a poprvé užitý o soudobých kacírích v 60. letech 12. století Ekbertem ze Schönau. Sami kataři toto označení neužívali. Z tohoto slova je prostřednictvím německého Ketzer odvozen i český výraz kacír a odtud tedy také pramení ono označení Mistra Jana Husa, čímž jej jeho odpůrci paradoxně označují v původním významu slova za čistého.

V naší zemi bylo stíhání kacírů až do dob Jana Lucemburského věcí takřka neznámou. Když tedy roku 1315 vzplálo v Praze čtrnáct hranic se stoupenci valdenského učení, byla to věc v českém prostředí do té doby nevídaná a zaznamenali ji všichni soudobí kronikáři, včetně Zbraslavské kroniky. O dalším pronásledování víme již poněkud méně, přesto pokračovalo i v době Karla IV.

Za jeho vlády byla situace velmi složitá. Panovník budoval Čechy doslova z popela, panstvo bylo velmi prospěchářské, a Karel jako silně nábožensky založený člověk hledal oporu v církvi. Církev tlačila svým směrem proti sektám i proti valdenství. To své stoupence v Čechách sice mělo, ale méně než v okolních zemích, především pro jazykovou

a kulturní bariéru, a rovněž geografickou uzavřenost Čech. Pronásledování tedy nenarostlo do obludných rozměrů jako jinde v Evropě. Přesto se i za Karlovy vlády uvádí počet cca 200 poprav, o kterých se příliš neví, protože Karel přísně dbal na budování své pověsti spravedlivého a moudrého panovníka. Nic, co by narušovalo tuto jeho pověst v obrazu budoucích generací, nesmělo být v jeho době zaznamenáno. Přesto má Karel obrovskou zásluhu na celkové nápravě církve v Čechách.

Největší reformací duchovenstva bylo založení vysokého učení pražského, a také nové zákony kázně, vydané českému duchovenstvu po synodu z 12. listopadu 1349, pod názvem „Statuta Arnesti“. Tehdy žebraví mniši ztratili v očích českého lidu svou někdejší přednost. Místo toho je začali vysoce převyšovat světští kněží i někteří laikové svou učeností, osvíceností, i apoštolským duchem. A tak byla u značné části národu vzbuzena bystřejší smysl k rozeznávání pravého a jalového křesťanství.

Karel také povolal z Rakous do Prahy Augustina Kunrata Waldhausera, řečeného „ze Štěkna“, jehož někteří označují za předchůdce M. Jana Husa. Tento kazatel se tvrdě opřel do všech žebravých řádů a měl na lid tak obrovský pozitivní vliv, že byl při nejbližší příležitosti ve dvou svých článcích označen svými odpůrci za kacíře. Ovšem arcibiskup Arnošt stanovil veřejné slyšení. Měl se přímo před něj dostavit každý, kdo chce proti Waldhauserovi něco žalovat. Nedostal se nikdo a Waldhauser měl otevřenou cestu. Když pak kníže Rudolf navštívil Prahu, poznal cenu tohoto kazatele a vábil ho všemožně zpět, to se mu však už nikdy nepodařilo. A tak Karlova opora tohoto kazatele odrážela všechny střely mířené proti němu.

Podobně osvíceným, i když ze zcela jiného těsta, byl Milič z Kroměříže. Ten se vzdal úřadu podkancléře u Karla IV. a sloužil evangeliu v chudobě – i bez výsluh. Zpočátku učil česky, po smrti Waldhausera i německy. Svou kritikou neminul nikoho,

napadl veřejně i Karla IV. a označil ho za antikrista, ale Karel mu i přesto zachoval svou přízeň. Milič docílil v lidu takové nápravy, že např. veřejný dům, zvaný Benátky, zkrachoval a posléze mu byl Karlem dán k dispozici. Milič v něm založil kazatelskou školu a útočiště kajících se prostitutek. Dům pak přejmenoval na Jeruzalém, s odkazem na nebeský Jeruzalém.

Zavedl novou praxi, když podával eucharistii během každé mše. Uvažme, že laici té doby obvykle přijímali eucharistii jen jednou za rok. To se stalo katalyzátorem hnutí, které dostalo České království do unikátního postavení v rámci Evropy. Byl za to v roce 1373 rovněž obviněn jako kacíř. Odjel se tedy o rok později hájit do Avignonu, kde sice uspěl, ale nakonec tam zemřel a byl tam i pochován.

A tak v době, kdy se lidský duch toužil rozhlédnout po poli vědy, vystoupil také M. Matěj z Janova, první a nejpřednější myslitel a učitel, jenž biblickou ideu křesťanství, pojatou z hloubkového zkoumání Písem svatých, velmi citlivě smířil s pozitivními útvary a tradicemi církve, aby náboženské řády a středověké zvyky byly opět protkány a vedeny více duchem evangelia a apoštolskými úmysly, než antropomorfickými představami pozdějších věků. Chtěl do církve vštípit reformu, která by stanovila Písmo svaté jako reguli všeho, a k tomu příklad Kristův i apoštolský, jenž měl vše řídit a opravovat. Podle některých historiků, kdyby byla bývala církev šla za touto myšlenkou, která nebyla v rozporu s jejími zásadami, pak by se na Západě uvarovala svého rozdvojení, a dějiny křesťanstva by na sebe vzaly zcela jinou podobu; o Husovi ani Lutherovi by nebylo ani řeči.

Respektuji tento názor, ale můj pohled je takový, že by se jednalo o jakýsi kompromis a ve víře jsou kompromisy neuplatnitelné. Matěj se brzy dostal do podezření z hereze. Synodou pražské arcidiecéze byl 18. října 1388 donucen odvolat pět bludných článků, které se týkaly uctívání svatých a jejich ostatků, otázky mystického těla Kristova a častého přijímání svátosti eucharistie. Na

půl roku byl zbaven oprávnění kázat v Praze, čímž získal čas na psaní svých již započatých Regulí, v nichž dále rozváděl své teologické názory. A tak místo přijetí takového smíření, bylo v církvi odsouzeno 24 Viklefových článků, byl mu dán zákaz vyučovat na Oxfordu a tím byl nucen usídlit se na faře lutterworthské, kde stejně zastával své učení celou řadou nových spisů až do své smrti (dne 31. prosince 1384).

Na jaře 1378 dochází ke schizmatu a tedy dvojímu papežství se sídly v Avinionu a Římě a 29. listopadu téhož roku umírá císař Karel IV., přibližně v době, kdy do Čech proniká nové učení Angličana Jana Viklefa – nejprve jeho filozofické spisy a zhruba na začátku 15. st. i spisy teologické. Ty způsobily mezi mistry veliké kvašení myslí. Slova o porušenosti církve padla na ornou půdu, ale například učení o transsubstanciaci (čili o přeměně chleba a vína při oltářní svátosti v tělo a krev Krista Pána) způsobilo spíše další rozbroje. Někteří články odmítali, jiní je chválili, třeba se vším nesouhlasili, přesto jim vtiskli nezávadný výklad. Mezi takové patřili ve starší generaci mistr Mikuláš z Litomyšle, bývalý rektor univerzity z roku 1386 Stanislav ze Znojma, Štěpán Pálec a Křišťan z Prachatic. Mezi mladšími pak zvláště M. Jan Hus z Husince a M. Jeroným Pražský.

Jan Hus se narodil asi roku 1369 v Husinci, městečku náležejícímu tehdy částí ke královskému hradu Husi a částí přímo ke královské komoře. Po rodičích byl Jan sice neurozeného stavu, ale přece poněkud zámožnějšího. Bylo tedy možné, aby studoval v Praze a stal se tam také v září 1393, tedy ještě za života M. Matěje z Janova, bakalářem svobodných umění, 1394 bakalářem teologie, a v lednu 1396 mistrem svobodných umění. Jeho jméno bývalo v řadě graduovaných pokračové asi uprostřed; zdá se tedy, že ve škole nebyl považován za zvláště výtečného žáka. Avšak již roku 1398 začal profesurovat na univerzitě a brzy se pohádal se svými kolegy, když zastával některé Viklefovy články. Nicméně již 15. října 1401 byl zvolen k úřadu děkana na filosofské fakultě a byl také

ustanoven kazatelem Betlémské kaple od králova poradce Jana z Milheimu. Arcibiskupský vikář ho ustanovil k tomuto úřadu listem ze dne 14. března 1402. Když uvážíme, že od května 1402 byl arcibiskupský stolec prázdný, pak se vše odehrálo doslova na poslední chvíli. Později, po vydání Dekretu Kutnohorského (1409), byl zvolen rektorem univerzity.

M. Jeroným Pražský pocházel z rodu vladyckého v Praze a byl o několik let mladší než Jan Hus, k němuž se již v mládí přivinul nejvroucnějším přátelstvím. Vyrovnával se mu znamenitými dary ducha, důmyslností i výmluvností, ovšem lišil se od jeho opravdového a pevného charakteru větší těkavostí myslí a jakousi vnitřní nestálostí. Ta se projevovala i v tom, že když Hus nevycházel z Čech a dokonce ani z Prahy, horlivému Jeronýmovi nestačila ani celá Evropa, aby uhasila jeho žízeň po vědách. Už jako student odešel do Anglie do Oxfordu a přinesl odtud do Prahy ještě několik neznámých Viklefových spisů. V září 1398 se stal bakalářem svobodných umění a o pět měsíců později obdržel přičiněním svého přítele dvouletou dispensaci od pražské univerzity. Pak se opět odebral do ciziny, na univerzity kolínskou a heidelberskou, a konečně i do Paříže, kde dosáhl mistrovského důstojenství, které mu bylo později uděleno také v Praze. Ani to mu nestačilo, a tak se vydal již roku 1403 až do Palestiny a Jeruzaléma; později navštívil také další kraje, jednou jako rytíř a dvořan, jindy jako učenec, ovšem pro svou náchylnost k Viklefovi se rovněž potýkal s mnohým odporem.

Tito dva učenci mladší generace byli tedy nejvýraznějšími osobnosti přelomu století. Vstřebali odedávna šířenou nespokojenost se stavem církve v Čechách a vedli ji mocí ducha a autoritou Písma k dalšímu rozvoji. K nim se družil celý zástup také nevýznamných mužů, jako M. Jakoubek ze Stříbra, M. Jan z Jesenice, M. Prokop z Plzně, M. Jan z Příbrami a další.

Příběh začneme v roce 1403, kdy se útekem vrací král Václav IV. z vězení ve Vídní, a uvádí pošramocené věci opět do

pořádku. Češi ho až na výjimky přivítali s radostí a přísahali mu věrnost a poslušnost; zejména po tíži daní a poplatků, kterými je Zikmund sužoval. A tak se panování vrátilo brzy do starých kolejí, ovšem do života národa se mezitím vstípil nový náboženský živel, obracející k sobě mnohem více veřejnou pozornost. Ten sílil a vzrůstal se každým rokem, přičemž král byl hrubě uražen od papeže Bonifacia IX., který vystavil bulu ve prospěch Ruprechta. Václav tedy sám souhlasil s veřejným míněním v náboženských otázkách.

Zikmund se nepřestal titulovat vladařem Českého království ani po prohře na Moravě, ani po Václavově smíření s Rakouskými knížaty a spojení s polským Vladislavem. V té době 1. října 1404 zemřel též Bonifacius IX. a na jeho místo nastoupil dne 17. října Innocencius VII., muž dobrosrdečný a právem vysoce vážený. Ve stejném roce tak začala v Čechách náprava obecných věcí, kdy například loupežníka Zúlu i s jeho padesáti druhy odsoudil nejvyšší zemský soud k loupežnické smrti. Spravedlivá přísnost vzbudila v lidu dojem, který byl zvýšen neobyčejným úkazem, a to tím, že již tehdy oblíbený kazatel v Betlémě M. Jan Hus, připravoval odsouzení k smrti a přivedl zatvrzelce k vyznání, že se sám obrátil k lidu a řekl: „*Svatá obci, prosímť vás, proste za mě pána boha!*“

24. září 1405 se upevnila Václavova moc, když Prokop, markrabě moravský, zemřel bezdětný. Rozbroje tedy po 20 letech ustaly. A v roce 1406 vypravil Václav do Bavor velké vojsko, vpadl tam a plenil zemi široko daleko, odplatou za škody po vpádech Bavorů do Čech. Tím se Václav opravdově chopil přípravy k opětovnému dosednutí na trůn říše římské.

Innocencius VII. svou smrtí 6. listopadu 1406 uvolnil papežskou stolicí pro Řehoře XII. A k tomuto Řehoři se obrátil Václav, připomněl mu zásluhy svého otce i své vlastní o římský dvůr, hájil Urbana VI. i jeho nástupce a stěžoval si na Bonifacia IX., který mu ublížil a žádal zrušení Buly pro císaře Ruprechta. Řehoř XII. ovšem nedbal této

žádosti a přichýlil se na stranu Ruprechta. Od té doby Václav hluboce na papeže zanevřel, zakázal pražskému arcibiskupovi a jeho vikářům cokoli od Řehoře přijímat anebo vyhovět jakýmkoliv smlouvám na uvolněná církevní místa v Čechách, dokud nebude napraveno vše, čím se papež provinil proti králově cti a důstojnosti.

Hněv Václava proti Řehořovi XII. tak mnohem více posloužil reformátorskému snažení a učení v jeho zemích proti papeži. Zavržení knih a Viklefova učení na pražské universitě mělo tak slabý účinek, že byl papež Innocencius VII. roku 1405 vyzván mnoha stížnostmi z Čech, aby přiměl pražského arcibiskupa k důkladnému potrestání Viklefových bludařů. Arcibiskup pak na běžném provinciálním synodu v červnu roku 1406 přikázal všemu lidu ohlašovat během kázání, aby každý věřil, že jakmile pronese kněz na mši posvátná slova, mění se podstata chleba i vína v pravé tělo a pravou krev Krista Pána; kdokoli by mluvil a věřil jinak, měl být pod hrozbou kletby udán jako kačír. Mnozí duchovní i světští byli pohnáni k arcibiskupovu soudu a vyslyšení. Potíž byla v tom, že oni neuznávali na Viklefově učení právě slova o večeři Páně, a tak byli zase propuštěni. Toto mírné trestání pocházelo bezpochyby ze zvláštní přímluvy M. Jana Husa, který tehdy ještě užíval značné přízně u arcibiskupa a krále.

Mnoholeté působení tohoto skutečně výtečného kazatele patří vůbec mezi nejdůležitější fenomény svého věku. Ve svých slovech byl méně hrubý, než kdysi Konrád Waldhauser a méně blouznivý v myšlenkách než Milič, nepobuřoval posluchače tak jako jeho předchůdci, a účinek jeho kázání tak byl trvalejší. Mluvil především k rozumu, vedl k přemýšlení, rychleji poučil i přesvědčil, uměl dobře používat dojmavá i pronikavá slova. Hlavně měl zvláštní dar – uhodit vždy přímo do jádra věci a vyobrazit je před očima každého posluchače. Neobyčejná znalost knih, zejména Písma svatého, důrazné a důsledné hájení celého množství článků – to vše mu dávalo patrnou převahu nad jeho druhy a vrstevníky.

K tomu se připojovala náboženská mysl, živá a pevná víra, přísná upřímnost v každém jednání, bezúhonní přátelé, a to i dle soudu nepřátel, něžný cit k příznivcům, horlivá snaha o zušlechtění národu a opravení všeho, co bylo v tehdejší církvi porušené, ale také neobyčejná smělost, neústupnost a pevný důraz proti nepřátelům, výrazná touha po lásce v lidu i uřednické slávě a cti. Jeho zbožné horlení, směřující zjevně jen k nápravě mravů a ke zrušení mnohých, skutečně odporných nečistot, mu získalo nejen velikou lásku v pražském obyvatelstvu, ale i zvláštní vážnost u tiché a pobožné královny Sofie, která si ho proto zvolila za zpovědníka. Tím mu byl dán také přístup a vliv u dvora, přestože se Václav málo zajímal o jeho články učení, nebo i rozdíl, který se vyskytoval mezi ním a učním obecné církve.

K velkému zvratu došlo v roce 1408, kdy nejprve 20. května byl obnoven zákaz Viklefových článků. Nutno říci, že pouze na pražské univerzitě, protože u ostatních tří národů – bavorského, saského a polského, neměl žádné vyznavače. Tehdy se shromáždilo v domě U černé růže na Příkopech 64 doktorů a mistrů, 150 bakalářů i asi tisíc studentů. Hus a někteří jeho přátelé se sice snažili hájit vše v hlubším kontextu, výsledek však zněl následovně: *aby žádný oud národu českého pod pokutou vyobcování neopovážil se držeti, učiti aneb hájiti který z oněch článků ve smyslu jejich kacířském, aneb bludném, neb pohoršivém.* Tím však došlo k věčnému potlačení svobody na univerzitě.

16. června arcibiskup vydal nařízení, v němž obnovoval starý zákaz nazývat svátost oltářní chlebem a zakázal při kázáních mluvit k lidu potupně o duchovním stavu. Obnovil dále zákaz proti zpívání českých písní v kostelích a nařídil, aby do 4. července každý odevzdal veškeré rukopisy a opisy Viklefových spisů ke spálení. To pak byl také první krok k vzájemnému rozchodu arcibiskupa s Husem, po kterém následovaly brzy další. Navíc arcibiskupův generální vikář Jan z Kbel pohnal před inkvizitora

několik českých kazatelů, a ten je pro jejich smýšlení uvěznil. M. Hus usiloval svými přímluvami o jejich propuštění z vazby; když ho však arcibiskup po několika dnech vypověděl ze své diecéze, Hus ho pokáral, že dává plnou svobodu všem lenochům a hříšníkům, a vyhání ty nejpracovitější pastýře svého stáda.

Kázal tedy podle nařízení o oltářní svátosti a vše vyložil tak, že i o posvěcené hostii lze užít slovo chléb, míní-li se chléb živý, nadpозemský, jak Kristus nazývá sám sebe. O něco později vydal toto kázání také latinsky pod názvem „de corpore Christi“ (o těle Kristově). Proti druhému zakazu (kázat potupně o kněžích před lidem) sepsal zvláštní spisek „de arguendo clero“ („o obviňování kněžstva“), jenž řešil záhadu, zdali se smí při kázání před lidem v lásce vinit kněze ze zla, odhalovat jeho pokrytectví a kázat proti jeho patrným zločinům. Dne 17. července 1408 bylo nakonec vyhlášeno, že v arcibiskupství již nejsou ani bludaři, ani kacíři. Toho využil Václav a opět se snažil prosadit na císařský trůn.

Působení M. Jana Husa se začalo stavět do popředí českých dějin. Stal se předním hlasatelem reformace, jak jí rozuměli nejen čeští učitelé, ale v té době i kardinálové a král Václav. Octnul se takto – ne svou vůlí, ale přesto, ve sporu s arcibiskupem Zbyňkem i s veškerou českou hierarchií. Záhy nastaly problémy i s obecným pražským kněžstvem. Jednoduše Hus poukázal na vysoké postavení a důstojnost kněze jako ideu, a vzápětí na jejich přílišnou mravní skleslost. To vše uvedl s takovým důrazem, že jeho odpůrci měli co dělat, aby utajili svůj hněv. Když pak ztratil svou oporu v arcibiskupovi, a když nastaly roztržky o poslouchání či neposlouchání papeže Řehoře XII., podali pražští faráři arcibiskupu Zbyňkovi těžkou žalobu na pohoršující kázání v Betlémské kapli, kterými Hus podvrací úctu k duchovenstvu, protože obviňoval naprosto každého, kdo si nechal platit za vysluhování svátostí. Zatracoval také všechny, kdo přijímali mnohonásobné beneficie a nebál se veřejně rozhlásit, že by si přál, aby se jejich duše ocitla tam, kam byla jimi odkázána ta Viklefova.

V té době se ovšem ještě Husovi nevytýkalo odstoupení od pravé věrouky k viklefismu. A Hus při své obhajobě před arcibiskupem ani nezapřel svá slova, nýbrž je vyložil a rozhodně odmítl, že by podvracel úctu duchovních.; *vždyť znal prý sám mnohé faráře, kterýmž necítil se býti hoden rozvázati obuvi a jimž i paty rád by líbal za příčinou svatého jejich obcování.* Arcibiskup následně veřejně vyhlásil všechny, kteří odstoupili od papeže Řehoře XII., za neposlušné syny, a především Husovi zakázal další správu a konání jakýchkoli kněžských funkcí; Hus arcibiskupovi naopak vytýkal jeho unáhlelost v soudu a doplnil: „*Jsem poslušen všech věcí, které stojí na Božím zákonu.*“

V roce 1409 se dění přesouvá na univerzitu a její postavení. Není čas se tím hlouběji zabývat, pouze bych rád připomenul, že sněm byl svolán do Kutné hory a Hus po svém návratu do Prahy tak těžce onemocněl, že byl skutečně na pokraji smrti. Celá záležitost s univerzitou rozhádala německé a české učence natolik, že došlo k obrovskému exodu Němců a ještě v témže roce byla těmito vystěhovalci založena univerzita v Lipsku.

5. června téhož roku došlo k sesazení obou papežů, Řehoře XII. a Benedikta XIII. jakožto schizmatiků a nastala potřeba zvolit nového papeže. Tím byl 26. června jednohlasně zvolen kardinál arcibiskup milánský Petr Filarga z Candie, jenž si dal jméno Alexander V. Výsledek byl takový, že oba předchozí papežové odmítli abdikovat, a tak došlo k trojímu papežství.

Dne 2. září 1409 se české duchovenstvo – spíše z prospěchu – přiznalo veřejně k Alexandrovi V. a tím Husovo postavení zaznamenalo důležitou změnu. Dokud Hus hájil zásady reformace společně s kardinálským sborem a s králem Václavem, nabýval o to více přízně u Alexandra V., čím urputnější byl k němu odpor prelátů české církve. To vše se začalo již roku 1408 ve sporu o Viklefovy knihy, neboť Hus se i se svými přáteli odvolal k nově zvolenému papeži

a obdržel bez obtíží žalobu na arcibiskupa Zbyňka, který se měl omluvit za křivé nařčení Husa, že rozséval kacírské bludy vybírané z Viklefových knih; v té době totiž povšechný hlas mezi učenými lidmi jak na boloňské universitě, tak na římském dvoře ještě vůbec nezatracoval Viklefa tak plně a rozhodně jako v Anglii a v Praze. Ovšem přiznání se k novému papeži přineslo nové žaloby na Husa a arcibiskup dostal zelenou, aby vymýtil všechny bludy ze svého arcibiskupství. Tím začaly klatby a totální zákaz viklefismu směřovaný už přímo proti Husovi a Betlémské kapli. Došlo také k rozkazu spálení všech posbíraných Viklefových knih.

Dne 3. května 1410 však Alexandr V. zemřel a Hus i sedm dalších orgánů univerzity vyšli dne 25. června s novou apelací proti pálení Viklefových knih k nově volenému papeži Janovi XXIII. V tu dobu již ovšem Zbyněk déle nečekal a dne 16. července nahromadil a podpálil na nádvoří všechny jeho knihy. Třetí den nato, 18. července, byla vynesena kletba na M. Husa i jeho přátele a bylo poručeno ohlašovat ji po všech kostelích pražské diecéze. Celá tato demonstrace však neměla velký zstrašující účinek, a tak dne 22. července, když měl arcibiskup okolo sebe v chrámu asi 40 kněží a žáků a chtěl obnovit slavnou kletbu, byl vzbouřeným lidem přinucen prchnout. To vše začalo ihned vyvolávat určitý stupeň agrese, která se z verbálního boje postupně přenášela i ve fyzické útoky, a to v témž dni.

Ta doba byla velmi pohnutá i z politického hlediska. Dne 18. května 1410 zemřel vzdorokrál Ruprecht, což zaměstnalo říšské volitele – kdo usedne na jeho místo. Že měl být králem římským jen někdo z lucemburského rodu, v tom panovala v Německu úplná shoda, a takoví byli tehdy již jen tři: král Václav IV., Zikmund Uherský, a Jošt, markrabě moravský. Samozřejmě, že než doběhl rok 1410, honosil se již každý z nich Caesarovými tituly.

Takto neslýchaně dopadla zvrácenost té doby. Kromě tří římských papežů byli nyní i tři římsští císaři. Hus však i přes snahu

Václavovu zůstával nadále v klatbě, přičemž historicky se vše jeví spíše jako záměr ze strany církevních činitelů, i když byli i tací, kteří toto nerespektovali. V té době tedy Václav sám tvrdě zasahuje proti duchovenstvu, některé vyžene ze země, od všech pak shromáždí poklady a nechá je převést na Karlštejn, aby se jich nezmocnil Zbyněk a neschoval je v Roudnici. Zároveň došlo k potvrzení, že v Čechách se žádní kacíři ani bludaři nenalézají. A všichni museli být propuštěni z vězení. Tak i M. Jan Hus ve velkém shromáždění univerzity v Karolínu dne 1. září 1411 vydal veřejný počet ze své víry a žádal také papeže zvláštním dopisem, aby ho zbavil povinnosti dostavit se osobně k římskému dvoru.

Zbyňkovy následné intriky a očekávaná pomoc od Zikmunda mu zlomily vaz. Když psal své stížnosti, sotva tušil, že mu není dáno nalézt pomoc, neboť na cestě k Zikmundovi ještě na Moravě těžce onemocněl a skonal v Prešpurku dne 28. září 1411, dříve než dorazil na Zikmundův dvůr. Nutno dodat, že Hus k němu přese všechno nikdy netajil svou úctu. Nástupcem se stal letitý Albík z Uničova, doktor práv i lékařství, mistr svobodných umění a Václavův osobní lékař.

Zhruba do května 1412 se ještě dalo vše celkem kontrolovat, ovšem pak nastal skutečně revoluční zvrát v církvi z důvodu vyhlášení nové vlny odpustků. A tak i spousta Husových přátel se proměnila v nejkřutější odpůrce a nepřátele. Přední mezi nimi byli mistři Štěpán Pálec, té doby děkan theologické fakulty a Stanislav ze Znojma, kdysi Husův učitel. Trh s odpustky se naplno rozběhl a obnovilo se Miličovo tvrzení, že *Antikrist, jenž dle učení církve zjeviti se má na konci věků, již prý tehdež skutečně zjevil se, byl a předsedal v církvi na místě papežově.*

Hus ve svých kázáních v Betlémě vyhlášoval každou neděli nové odpustky za pouhý klam a mam, vyvěsil také intimace podle mistrovského obyčeje, téměř po všech kostelních a klášterních dveřích v Praze, a všechny zval do veliké karolínské síně

k rozhovoru o těchto věcech na 17. června. To přineslo tuhý odpor jak proti konání, tak proti rozmluvě, která se přesto nakonec konala. Husovi přišel na pomoc jeho přítel Jeroným Pražský. Svou ohnivou a dlouhou řečí dojímal zvláště city mladších posluchačů a způsobil mezi nimi takové pozdvižení, že univerzitnímu rektorovi se je sotva dařilo utišit. Proto také studenti přiznali toho dne vítězovi čest – ne Husovi a jeho rozumné povaze, ale ohnivému řečníkovi.

Samozřejmě, že odpůrci začali pracovat ještě horlivěji. A tak se 10. července udály dvě věci. Na Žebráku Václav podepsal články biskupů, podporující odpustky a relikvie; a v Praze téhož dne, když někteří kazatelé kázali, schvalujíc a velebíc odpustky, „*že papež jest bůh zemský a může komu chce dáti odpuštění hříchů i muk a že má mečem železným bojovati jako král světský*“, našli se v davu posluchači, kteří hlasitě odporovali. Ten příběh Martina, Jana a Staška znáte, i to, jak byl Hus sám podveden – i to, že se po jejich pochování začalo Betlémské kapli hanlivě říkat „u třech svatých“. 5 dnů na to Hus opouští Prahu. Patrně se jednalo o únik před jeho chystanou vraždou. Hus a jeho přátelé usilovali o církevní nápravu a stavěli na základu, který se již vymykal oboru církve římskokatolické. Měřítkem již bylo toliko Písmo svaté a bylo odmítáno vše pozdější, co Písmu odporovalo, čímž se tito hlasatelé octli plně v oboru protestantismu.

Jan XXIII. byl již dobře informován od všech donašečů, a tak nedalo mnoho práce vyhlásit v srpnu 1412 na Husa klatbu a rozhlásit ji po všech Pražských kostelech. Dalšími dekrety bylo nařízeno vydat M. Husa arcibiskupovi pražskému nebo biskupu litomyšlskému a kapli Betlémskou zbořit až do základů, aby tam prý kacíři nemohli déle škodit. Byla tedy vypravena trestná výprava do kaple, k rozeznání všech posluchačů. Ovšem ti se dali na takový odpor, že výprava odešla s nepořízenou. Navíc zpráva o úmyslu likvidace kaple zvedla takovou vlnu, že bylo nutné od celého záměru upustit. Přesto v prosinci 1412 opouští Hus i na výzvu krále

Prahu. Měl příslib, že Václav vše brzy urov-
ná, ovšem Hus po zkušenostech z července
v to už patrně ani nedoufal. Nicméně k ur-
čitému pokusu přesto došlo, a tak vznikly
dva pohledy: Církevní žádal rozkaz, aby
s ohledem na tři vyřčené body *každý Čech
srovnal se s učením církve všeobecné, a kdo-
koli naprosto poslouchati nechce, ať se vy-
poví ze vlasti*. Proti tomu strana Husova:
*Čechové, požívejte co do všeobecné církve
těchže práv i obyčejů jako jiní národové*.

M. Jan Hus se měl očistit z kacířství v sy-
nodu přímo proti žalobcům, kteří, pokud se
nedostaví, mají být pokutováni a země tak
má být očištěna. Jen M. Jakoubek ze Stříbra
podal svou připomínku, *že při navracování
pokoje v lidu napřed věděti se mělo, který
a jaký pokoj navrátiti se měl, světský-li, aneb
Boží*. Synod se sice nakonec konal, ovšem
bez účinku – tedy až na jednu událost, která
se odehrála později. Král Václav se rozhně-
val a sesadil všechny čtyři profesory theologie
na univerzitě z úradů a veřejným dekretem je
navždy vykázal z vlasti, což s dalšími věcmi
způsobilo oslabení katolicismu v Čechách.
V té době se Hus usadil na Kozím hrádku,
kde vyplňoval čas psaním. Revidoval také
překlad Bible uvedený krátce před koncem
14. století, patrně od M. Matěje z Janova.
Hus měl majoritní podíl na revizi a opravě
celého překladu a stal se původcem tak zvané
druhé recenze, jak dokazují některé exem-
pláře psané jeho pravopisem.

V té době, kdy Hus musel opustit Prahu,
vzdálil se odtud také jeho přítel M. Jeroným;
bezpochyby z chuti po cestování. I jeho však
potkávala pro lásku k viklefismu téměř všude
protivenství. To ostatně zažíval i dříve.

Na poslední takovou větší cestu se vydal
roku 1413 do Polska i do Ruska, prý na žá-
dost krále Vladislava i velikého knížete
Vitolda. Na královském dvoře v Krakově pů-
sobil jednou jako šlechtic, jindy jako učenec,
a způsobil za několik dnů svého pobytu větší
rozruch v kněžstvu i v obecném lidu, než
bylo kdy vidáno. Potom doprovodil velikého
knížete Vitolda do Litvy a do Ruska; dal

zvláště minoritům veliké pohoršení tím, že
vyhlásil tamější pravoslavné Rusy za dobré
křesťany. Navštěvoval církve a zachovával
jejich obřady, za což byl samozřejmě kárán.

Hus také nezůstal na jednom místě, ale
vyjížděl do okolí, kde kázal a vyučoval. Kdy-
koliv se někde něco dělo, nějaká slavnost,
svatba, šel tam. A kamkoliv šel, tam ho
následovaly zástupy lidí. A tak nakonec toto
vyhnanství pomáhalo k rozšiřování nauky po
krajích české země.

V té době, dne 31. října 1413, ujednal král
Zikmund ve vsi Vigludu svolání všeobecného
valného církevního sboru k 1. listopadu 1414
do města Konstancie. Jan XXIII. stvrdil zva-
cí bulu 9. prosince 1413. Zikmund vyjednával
také s M. Husem a žádal ho, aby se dostavil
do Konstancie osobně, sliboval mu nejen bez-
pečný průvod, ale i svou pomoc. Ten pak bez
meškání svolil a jeho úmysl dal nejen nový
směr jeho životu, ale založil také v Čechách
novou dějinnou posloupnost.

Vstupujeme tedy do doby Kostnického
sboru. Hlavní jeho cíle byly: 1. ujednání
církve zrušením trojice papežů; 2. oprava cír-
kve v hlavě i údech; to je velice kontroverzní
článek, pokud připustíme, že hlavou by měl
být sám Kristus; 3. potlačení nauky Viklefovy
a Husovy, ježto podrývala celou soustavu
křesťanské hierarchie. My budeme pokračo-
vat se zvláštním ohledem na tento článek.

Hus neuznával hierarchické autority a ne-
podroboval se jim; nevěřil, že by církev za
jeho doby byla bezprostředně vedena Du-
chem svatým a že by pouhé usnesení jakého-
koli sboru bylo dostatečné pro stanovení
pravdy. On spatřoval pravdu bez výjimek
a bez omezení výhradně jen v ustanoveních
a slovech Krista a Písma svatého. Všem poz-
dějším naukám a předpisům přičítal platnost
a poslušnost jen potud, pokud se od nich
nedělily. Užíval práv rozumu a svobodné kri-
tiky, byl hotov obesílat k soudu různé formy
a jevy v církvi, jakmile se mu zdály být ne-
soudodé s učením Písma svatého a takové pak
zničit a zavrhnout. Hus chtěl do církve vtisk-
nout zásady podle Písma svatého a prvotního

křesťanství. Reformační snahy sboru byly stručně řečeno více konzervativní, Husovy více revoluční a radikální.

O přípravách a intrikách připravených proti Husovi v Čechách není čas více hovořit, a Hus s nimi počítal, přesto se jevílo, že byl poněkud důvěřivý k Zikmundovi, když mu 1. září, děkoval za prokázanou milost a prosil, aby mohl být souzen ve veřejném slyšení. V den, kdy odjížděl do Konstancie, kázal ještě naposledy svým posluchačům a oznámil jim křivé žaloby a svědectví, které proti němu měly být vedeny a které měl také všechny charakterizovány. Bude-li tedy v Konstancii odsouzen, aby se nelekali, *védouce napřed, z jakých příčin a důvodů se to stalo. Nyní ale, že již sotva kdy je uhlédá; neb již že vypravil se na cestu, ačkoli ještě bez klejtu, mezi nepřátely své, jichžto počet že byl větší, nežli někdy proti Kristu vykupiteli; a mezi nimi že vlastní krajané byli nejhorší. Však že doufá k svému Spasiteli, že skrze své zaslíbení a jejich věrnou modlitbu dá mu moudrost a statečnost Ducha svatého, aby nemohli chýliti jeho na křivou cestu.* Ve stejnou dobu také postoupil svému nejmladšímu žákovi Martinovi svou poslední vůli v zapečetěné obálce, která se neměla otevřít dříve, než by došla úplná jistota o jeho smrti.

Příběh jeho cesty znáte. Nikde nebyl zachováván interdikt, ale lidé se naopak sbíhali, aby viděli toho proslulého muže, dokonce i mnozí kněží jej laskavě přijímali. Nejvýraznější byl jeho vjezd do Norimberku dne 19. října při obrovském davu diváků. Mnozí kněží i měšťané s ním chtěli přímo hovořit, což jim bylo částečně umožněno. A teprve odtud se část jeho průvodu oddělila a jela pro slíbený průvodčí list. Hus pak pokračoval do Konstancie. Nyní ho předcházela biskup, aby před ním varoval lid. Účinek však působil spíše jako reklama, a byl tedy přesně opačný. Když dorazil do Konstancie, provázela ho početný dav do hospody u vdovy řečené Fida, v Pavlově ulici. Dne 1. listopadu měl sbor zahájit svou činnost, ale odložil se nejprve k 3., a potom ještě k 5. listopadu; říká se, že s otevřením se čekalo až na

příjezd M. Husa, jehož spor měl být v jednání preferován.

Dne 4. listopadu šli tedy Husovi průvodci oznámit papežovi příjezd Husův. A teprv 5. listopadu přinesl pan Václav z Dubé do Konstancie průvodčí list. Po opakovaných prosbách byla zdvižena klatba a Hus se mohl volně pohybovat po městě, ovšem tento komfort nevyužil a snažil se důkladně připravit na svou obhajobu. Mezi tím všechny sousední domy obsadilo městské vojsko, aby nebylo možno ani pomyslet na odpor.

Když vstoupil Hus do shromáždění kardinálů, byl osloven od předsedajícího: že svatému kolegiu došly na něho mnohé a těžké žaloby, které pokud jsou pravdivé, nedovolily by dalších ústupků; *odevšad že prý se rozléhal hlas, jak vedl a šířil v Čechách zjevné a přetěžké bludy proti církvi svaté; proto že je předvolán k vysvětlení. Hus odpověděl – že má v ohavnosti veškeré bludy a mnohem raději by sám zemřel nežli jeden jediný, natož mnohé, by chtěl vést a šířit; proto že přišel ke sboru zcela dobrovolně; bude-li zde nalezeno, že přece bloudil, že je hotov ve vši pokoře se poddat nápravě a činit pokání.* Kardinálové přijali tato slova s pochvalou, rozešli se a nezůstalo tam než několik oděnců strážných, mezi nimi M. Hus s panem Chlumem, čekající, co z toho bude.

Pak vstoupil k mistrovi řeholníček sprostý, neumělý a nevzdělaný, řekl nesmělým a pokorným hlasem, *že rád hledá příležitost poučit se, že slyšel veliké chvály o mistrově učenosti, ale také o názorech jeho všelicos, čemuž se sám divil. Proto že by si od něho přál lepší informace a poučení. Jmenovitě že mu bylo řečeno, jako by Hus tvrdil, že ve svátosti oltářní nemění se chléb posvátný v pravé tělo Kristovo; bylo-li to pravda?* Když Hus odepřel, že to nebylo pravda, mnich se zdál být zaražen a opakoval tu otázku ještě podvakerát, až mu Chlum hněvivě skočil do řeči, a napomínal ho ke slušnosti, jakoby poutivému muži nechtěl uvěřit jeho slovo. Ten se vymluvil na svou prostotu, vedl rozmluvu ke spoustě teologických otázek. Když mluvili o Jedno-bytostnosti přírody

božské i lidské v osobě Kristově, Hus se zamračil, a řekl mu: *"Bratře, ty se nazýváš jednoduchým (simplex), já pak nalezám tě opravdu dvouduchým (duplex), protože jsi jiný v chování a jiný v řečech svých"*. Když mnich s velikým děkováním za četné poučení odešel, ptali se strážce Husa, ví-li s kým rozmlouval. *To byl M. Didacus, generál řádu minoritského a nejslavnější doktor teologie v celé Itálii. "Ó kdybych to byl věděl, zvolal Hus, když pochopil, že to byla zkouška, toho bych byl tak snadno nepropustil!"* Potom se obrátil k panu Chlumovi a těšil se slovy: *"Nu, jsou-li všickni rovni tomutu, nemám s Boží pomocí jich se co báti!"* Ještě té noci byl však Hus odveden do domu jednoho konstantského kanovníka, kde byl hlídán stráží; potom ho 6. prosince přestěhovali do dominikánského kláštera ležícího u jezera a uvrhli ho do temnice vedle stoky na nečistoty.

Zikmund přijel o Vánocích 25. prosince. Dle zdrojů panoval neskutečný mráz, ihned došlo k hádce z důvodu věznění Husa, ale vše se patrně mělo vyřešit slavným papežským předáním svěceného meče na ochranu církve. Král neslevil, ale brzy odjel a následně šla za ním deputace oznámit mu, že se sbor rozejde, bude-li mu král překážet v jeho zákonné moci. Protože svolání všeho dalo dost práce, Hus za to Zikmundovi nestál, aby byla zmařena naděje na sjednocení církve.

Ten tedy v kopce těžce onemocněl a byl opět na pokraji smrti, což donutilo papeže dát vlastní lékaře a ti poručili přestěhování ve stejném domě, ale do lepšího bytu dne 8. ledna 1415. Když se pak blížil soud, množily se také žaloby na Husa, vedené naprosto křivě a lživě. Přestože byly vyvráceny, vždy byly bez bázně a studu opakovány. Z toho nevývratně vysvítá, že slepá náruživost a mstivost byly v Husově sporu podstatnější, než zbožná horlivost o čistotu a správnost věrouky. A tak jej protivníci nazývali viklefistou a s Viklefem se ho snažili také ztotožnit.

Hus se již v tomto prodleném zápase s takovými odpůrci octnul na jiné půdě, než na které stála katolická církev od počátku a stojí až podnes. Tím, že přijal a stanovil Písmo

svaté za jediné jisté a pevné pravidlo víry, musel důsledně zamítat část po části vše, co v církvi nebylo založeno na tomto základě.

M. Jakoubek ze Stříbra v té době při svátosti večeře Páně oceňoval a přebíral obřad prvověké církve, aby bylo rozdáváno pod obojí i laikům a ne jen kněžím. Podle toho, co je známo o smýšlení Matěje z Janova, patrně učitele Jakoubka i M. Husa, si můžeme domyslit, že oba sice pokládali podávání kalicha laikům za správný, pravověrný a spasitelný čin sám o sobě, ale ne za tak potřebný, aby pro něj vstoupili do veřejného odporu proti církvi. První, kdo následoval skutkem učení Jakoubkovo, byl farář u sv. Martina ve zdi. To sice přivedlo nejprve mezi husity rozkol, ovšem později je vše sjednotilo více než cokoli jiného a vytvořilo novou církev v Čechách.

Hus sice věděl o tomto Jakoubkovu učení již před odchodem, ale výrazněji k němu dorazilo až v Konstancii. Jeho chování v této otázce podalo důkaz, že se nebál ani věroučných oprav, a lze se též domnívat, že by časem v této věci pokročil mnohem dále, kdyby se, jako po něm Luther, mohl dožít vyššího věku. V žaláři sepsal o té věci zvláštní traktát, který byl přinesen zhorka do Prahy a podal nejlepší důvod i chválu takového obřadu, i když bylo vidět, že si Hus zpočátku přál rozdávati podobojí v tom smyslu, aby zabránil rozvrácení a nejednotě mezi svými učedníky. Teprve později, když se dověděl, že se to nedařilo a nejen světští páni, jako například Mikuláš z Lobkovic, ale i duchovní a mezi nimi sám jeho nástupce v Betlémě kněz Havlík, odpadávali od husitství z důvodu kalicha, začal se s větším důrazem ujímat této věci a řekl, že odpírání kalicha laikům se nesrovnávalo s přikázáním Krista a apoštolským, ale že jde o pouhý zvyk církevní, který již nelze považovat za pravidlo.

Tato praxe vysluhování nebyla ovšem v Čechách ničím novým, takto ji zavedl již Konstantin s Metodějem – a ihned na počátku zapustil tento obřad v národu hluboké kořeny; když český národ žádal schválení takového obřadu, tehdy papež Řehoř VII. k němu nesvolil a bulou z 2. ledna 1080 přikazoval

jeho zavržení a zrušení. Neuposlechl ho však tehdy ani král Vratislav, ani sám národ. Katolické církvi se dlouho nedařilo tuto praxi vymýtit.

Dodnes není jasné, proč vlastně katolická církev oslavuje tyto věrozvěsty a protestantská se k nim takřka vůbec nevyjadřuje, přestože k nim má mnohem blíže. Patrně zde platí staré známé úsloví: „Svět chce být klamán.“

V té době se papež Jan XXIII. dostal do podobné situace jako Hus a vše řešil útekem. Dal příkaz i svým lidem, aby ho následovali, a tak Husovi strážníci odevzdali klíče od vězení králi a na květnou neděli 24. března odešli z města. Všem svítla naděje, že Hus bude konečně propuštěn, ovšem Zikmund ho předal kostnickému biskupovi, jenž ho v noci nechal odvézt do svého zámku Gottliebenu. Byl vsazen do vysoké osamělé věže, jeho nohy byly spoutány, v noci byly také poutány jeho ruce ke zdi a spojení s přáteli bylo naprosto přerušeno. Přes jedinou nečekanou návštěvu vzkázal všem, aby ho kvůli vlastnímu bezpečí raději nenavštěvovali a výslovně přikázal svému příteli Jeronýmovi, aby se neodvažoval přijet do Konstancie. Ovšem Jeronýmův duch byl již takový, že neuposlechl. 4. dubna přijel na pomoc svému příteli.

Všichni mu hned domlouvali, aby ihned odjel. On ovšem 7. dubna přibil na dveře kostelů a radnice latinsky, německy a česky ohlášení svého příchodu a žádost o vystoupení. 17. dubna byl ujištěn, že proti němu bude zakročeno. V té době se stále ukrýval. A tehdy poznal svou unáhlenost a uprchl zpět do Čech. Nedaleko hranic v Hiršavě byl pro vlastní prostořekost poznán a 25. dubna zadržen. Do Konstancie pak byl přivlečen 23. května, ale svého přítele Husa již nikdy nespatriil. V té době se odehrála řada věcí. Předně byl vyvinut obrovský tlak na Zikmunda kvůli Husovu propuštění, dále se s ním opět rozkmořil i Václav a zpochybnil znovu jeho císařský titul. 6. dubna byli ustanoveni 4 komisaři nad Husovým případem a 4. května došlo k odsouzení 45 Viklefových článků. To samo již mělo dopad i na Husa, který nemohl z tohoto soudu uniknout.

Když se přiblížil čas prvního veřejného výslechu dne 5. června, přivedli ho z tvrže Gottlieben do františkánského kláštera v Konstancii. Podivnou změnou osudu se dostal týž den na jeho místo v tvrzi, tedy ne do stejné věže ani do stejné svízele, ovšem jako vězeň – sám Baltazar Cossa, tedy původně papež Jan XXIII. V té době se již žaloby na Husa natolik rozmnožili, že některé z takzvaných kacířských článků byly Husovy pouze připsány. Proto byly zvoleny vlastní rukou napsané články z Husova traktátu o církvi a ze spisů proti Pálečovi a Stanislavovi Znojenskému, s dotazem: *uznává-li je za své*. On potakal, a ihned sdělil svou ochotu, *bude-li poučen, že tam bludové se nacházejí, odvolati je*. Ovšem hned z první rozmluvy bylo zřejmé, že pod slovem poučení myslel něco docela jiného než sbor; chtěl, aby mu vše dokázali podle Písma svatého a z knih církevních otců. Církev však sebe chápala jako jedinou moc zákonodárnou a svrchovanou ve všech věroučných i církevních záležitostech. Nedostal tedy příležitost pro rozbor ani obhajobu a byl okřikován ze všech stran, *aby nechal mudrování a zprosta buď potakoval, nebo zapíral*. Tím se nedal zastrašit, a jakmile mohl promluvit, vyznal hlasitě, že očekával, že v tomto shromáždění bude více poctivosti, dobroty i řádu. Při této nejednotě myslí nemohly vést výslechy k dobrému konci. Následně po tomto výslechu hned psal, že se mu podařilo zrušit dva články žaloby a dělal si i naději, že to samé nastane i u dalších.

7. června 1415, po úplném zatmění slunce a za účasti Zikmunda, který si vyžádal pořádek, si vzal slovo kardinál Petr z Alliaku, první buditel a šířitel reformátorských idejí ve Francii a usiloval, aby se převedlo vyšetřování z pole disciplinárního do pole věroučného. To se mu však nepodařilo. A tak vznesl otázku o transsubstanciaci. Když Hus několikrát ujistil, že se v této věci neztotožňuje s Viklefem, ale s církví, kardinál ho, na základě pouhé filosofické úvahy osočoval z neupřímnosti a z kacířství. Co se týká 45 článků, Hus vyznal, že má mnohé za pravdivé a nemohl svolit jejich zatracení; přiznal se také,

že ctil Viklefa jako muže pobožného, a že pronesl kdysi své přání, *aby duše jeho po smrti tam se octla, kde byla i Viklefova.*

Dále promluvil ke skutečnosti jeho dobrovolného příjezdu a ochoty hájit se ve veřejném slyšení. Načež mu byla Zikmundem dána odpověď, že je mu právě poskytnuto veřejné a pokojné slyšení, a tím je královský slib splněn. *„Nezbývá mi,“ řekl král, a obrátil se k Husovi, „nic více než napomínati tebe společně s kardinály, abys, nechaje svéhlavosti, dal se sboru na milost bez výminky; sbor pro mne, pro bratra mého a pro Království české přijme tě milostivě, aniž uloží tobě pokání příliš těžké. Chtěl-li bys ale urputně státi na svém, otcové dobře věděti budou, jak s tebou nakládati mají. Já jsem jim pověděl, že kacíře nikdy zastávati nebudu, ba chtěl by kdo urputiti se v kacířství, já první vedl bych ho na hranici k upálení. Proto radímť ještě jednou, dej se na milost, a to co nejdříve, abys neupadl u vinu ještě větší.“* Hus, oslaben po těžké nemoci a unaven dlouhým namáháním, neodpověděl víc, než že děkoval králi krátkými slovy za ochranu a královský průvod. Opakující přitom ujištění, že se chtěl rád dát ponaučit. Tím výslech skončil.

Třetí a poslední výslech, jenž proběhl dne 8. června, byl nejdůležitější a rozhodující. Týkal se pohoršujících článků z jeho spisů. Bylo nalezeno a čteno 26 článků z traktátu o církvi, 7 ze spisu proti Pálečovi, 6 ze spisu proti Stanislavovi ze Znojma. Protože však články svou povahou neodpovídaly tomu, co bylo na synodu z 6. února 1413 určeno k jednání katolickými doktory, obíralo se vyjednávání jen naukou o moci, ústavě i autoritě veškeré křesťanské hierarchie. Hus se v článcích odvolával na Augustina, ve smyslu predestinace, ale ani to v obhajobě nepomohlo. Spojitost byla v tom, že vyhlásil papeže i kardinály za nepotřebné ke správě církve, že moc a vládu papežovu považoval za dílo a činnost císařovu, že knížatům osoboval právo kontroly nad preláty, že uvedl pochybnost právní platnosti některých církevních trestů, nakládání s tehdejšími takzvanými

kacíři nazval farizejstvím atd. Veliký hluk způsobila zvláště věta, že papež, prelát nebo kněz, když hřeší smrtelně, není papežem, prelátem a knězem. A uvedl další příklad, že i král, když smrtelně hřeší, není vskutku králem. Nato král řekl, že nikdo nežije bez hříchu. Alliacký kardinál se pak osopil na Husa: *„Nestačí, že zlehčuje duchovenstvo, také že se pouští do podrývání moci světské.“*

Po přečtení všech těch urážlivých článků dostal Hus na výběr: buď se dát cele do milosti a moci sboru, anebo, stojí-li na svém, je nutno pokračovat dále ve vedení sporu; rada však zněla, aby přijal první možnost a neuválil na sebe ještě těžší vinu. Hus odpověděl, aby čtené články a názory mohl zřetelněji vyložit; *jestliže poznavše pravý jeho smysl i s důvody, neuznají obé za podstatné, pak že hotov byl přijmouti lepší poučení.* *„Jaký to chytřák!“* volali někteří; *„chce jen poučení, nechce nápravy ani nálezu!“* Když odpověděl, že se nechtěl dát jen poučit, ale i napravit, a tak se podrobit každému sborovému nálezu, kardinál kameracenský vyřkl rozhodnutí vnesené z rozkazu sboru od takřka 60 doktorů, *že měl nejprve uznati pokorně blud svůj; druhé měl přísahati, že se odřekne článků oněch navždy, aniž jich více tvrditi a šířiti bude; třetí, měl je odvolati veřejně; a čtvrté, měl se zavázati, že napotom učiti a hlásati bude pravý opak jejich.* Hus prosil, aby ho nenutili odvolat články, které nikdy neučil, ani jim nevěřil, nýbrž jen to, k čemu se sám hlásí.

Ke konci, když již ze síně vystoupila větší část shromážděných, odehrála se sice nepatrná, ale přesto ve svých následcích důležitá věc. Král Zikmund se dal s kardinály a preláty, kteří ho obstoupili, do důvěrné řeči; promluvil následující slova: *„Ctihodní otcové, nyní slyšeli jste Husa i poznali učení jeho. Mezi články, ku kterým sám se přiznal, postačil by tuším každý a kterýkoli za důvod k odsouzení jeho; pročez nebude-li chtíti odpřísáhnouti, upalte ho, aneb udělejte s ním, co za hodné uznáte. Radil bych však, kdyby třeba i odvolal, abyste mu nevěřili, jakož ani já bych mu nevěřil; přijda do Čech zase,*

natropil by ještě více zlého nežli dříve. Proto pošlete články zde odsouzené bratrovi mému a také do Polska i do jiných zemí, kdežto pohříchu mnoho má stoupenců; a přikážete ne toliko všem biskupům, ale i králům a knížatům, aby trestali ty stoupence, tak aby větve spolu s kmenem vykořeněny byly. Věru, já byl ještě mlád, když tato sekta v Čechách povstávala; a aj, jak velice již vzrostla i rozmohla se. Já nyní ze sboru brzy odebrati se musím: pročez neprodlévejte s tou věcí a učíňte také co nejdříve konec učenníkům jeho, jmenovitě tomu, co u vazbě sedí, jakpak mu říkájí? „Jeronym!“ pravi-li okolostojící; „s tím nebude žádné nesnáze; až jen mistr dojde práva svého, učně odbudeme bohda jediným dnem!“ Tato řeč se ovšem dostala k Husovi i do Čech. A v podstatě již tenkrát oznamovala možnou genocidu českého národa.

Hus tedy již očekával svou popravu každým dnem. Přesto však zůstal ve vězení ještě 4 týdny. Co k tomu přispělo se lze již pouze domnívat, nutno je však říci, že probíhala živá korespondence z Čech do Konstancie na obranu Husa. Například dopis s 250 pečeti o něčem vypovídal. Přesto ve 13. sezení, dne 15. června, došlo k zákazu podávání podobojí vedené Jakoubkem. Tato bula byla ihned odeslaná do Čech, ale neměla žádný účinek, než hádku mezi Jakoubkem a Ondřejem z Brodu.

Hus v té době mohl již pouze psát. Mezitím sbor potvrdil odvěkou autoritu i svézákonnost církve. Hus se v tomto světle jevil již plně v myšlení protestantismu. Nemohl se zdržet, aby v dopisech, které v těchto posledních dnech posílal svým přátelům do Čech, neodpíral jak sboru, tak i církevnímu podání vůbec, moci zákonodárné ve věcech víry vesměs. *Že pak při takovémto smýšlení nepovažoval již otců sborových za soudce, alebrž jen za nepřátely své, jichžto také způsobu a chování co nejtrpčeji haniti směl.* Tomu se není co divit, protože mu vlastně neumožnili svobodnou obhajobu.

Otcové uznali nepřekročitelnou propast, která se otevřela mezi nimi a novým kacířem; i když se ještě 18. a 23. června zabývali

prověrkou jeho učení, přesto všechny jeho spisy odsoudili. Nechtěli už slyšet muže, jehož mysl jim byla známa jako dostatečně neoblomná. A tak se ohrančili pouze předkládáním vyjádření, podle kterého měl po dobrém či po zlém odvolat a odřící se svých bludů. Sbor sám byl veden zákony pro udržení církevní jednoty, vynesenými v době co do vzdělanosti a humanity méně pokrokové, než byla doba jeho vlastní, a samozřejmě než doba nynější.

V té době Štěpán Pálec, dřívější Husův přítel, nyní nejkrutější odpůrce, přišel do žaláře a pokoušel se dotýkat strun dávno zakopaných; vážnost okamžení, pohledy na minulost i na budoucnost obměkčily oba; zaplakali spolu, odprošovali se, ale v případě sporu zůstal každý na svém. A tak věčné přemlouvání působilo dojmem jako by se oni utíkali k prosbám, a ne Hus. Dne 1. července stvrdil písemně, že se nemohl odvolat a ani nechtěl; a když potom dne 5. července naposledy přišli také čeští páni a Jan ze Chlumu jej prosil, *aby nedal lichým snad jen studem zdržeti se od kroku spasitelného, avšak ovšem svědomí svého v tom poslouchaje, opětoval ještě jednou s pohnutím a slzami, že jen tenkrát odvolá, když Písmem svatým lépe poučen bude.*

A tak obě strany stály před stejným problémem, přičemž fyzicky pouze jednu stranu mělo stát rozhodnutí vlastní život. Koncil musel přikročit k jeho odsouzení, protože to vyžadovaly církevní zákony. Hus se zas nemohl zachovat jinak, pokud nechtěl zradit sám sebe i své svědomí. Nyní tedy jako původce a zakladatel protestantismu, jako zástupce svobody duchovní, jako ten kdo vzkřísil zásady o právu osobního přesvědčení ve věcech víry, byl by odvoláním v duchovním ohledu sám sebe naprosto zmařil. Neměl volby než mezi tělesnou a duchovní smrtí, zvolil tedy záhubu těla. Tím pak nastal nový věk v dějinách křesťanství, kde se náboženství a víra přestaly zakládat na pouhé autoritě hierarchické, nýbrž staly se podnětem svobodných duší a myslí, a kde lidské přesvědčení a svědomí se nemělo dále vzdělávat vnějším pokynem, ale spíše vnitřní potřebou

a snahou, na základě Písma svatého a rozumu. Zda tento jeho odkaz platí i v dnešní církvi, to prosím posuďte podle Husova doporučení svým vlastním přesvědčením a svědomím.

A tak tato neshoda mezi hierarchií Vatikánu a vyznavači skutečného Písma a učení Kristova v českých zemích obrátila k sobě veškerou pozornost, která vzrůstala čím dále, tím rychleji v úplnou roztržku. Proudem slavných a do té doby nevídaných událostí se tento nový živel zmocnil veškerého národního života v Čechách a na Moravě; upozadil v něm všechny jiné duševní i materiální snahy a dotýkal se svým mocným působením nejen sousedních zemí, ale i celého křesťanstva, vedl konečně ke zmíněné genocidě a neslýchaným válkám, které zatřásly několikrát po sobě celou Evropou, napojily Českou vlast krví a pokryly ji sutinami.

Přesto po mnohá století, ani za pomoci všech lží a inkvizice, nezmařila vatikánská hierarchie učení o pravdě na základě Písma svatého. Až teprve dnešní doba včetně dnešní protestantské církve stojí na hranici propasti smrti svou totální neschopností napravovat morální i náboženskou porušenost světa i sebe sama. Paktuje se s kým za účelem zisku světských výhod, přičemž se schovává za hesla liberálnosti, umělého pokoje a falešné, zcela nekřesťanské lásky.

Pavel Kameník

KNIHY

Více sluší poslouchati Boha než lidí

ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita. *Více sluší poslouchati Boha než lidí: několik životních příběhů, úvahy o konfesionalizaci a době mezi dvěma výročími : 600. výročí upálení mistra Jana Husa : 70. výročí reemigrace potomků českých exulantů.*

První vydání. Praha: Kalich, 2015, 362 stran. ISBN 978-80-7017-220-9.

Exulant, emigrant, reemigrant. Když ve Wikipedii najdete termín emigrant, potká vás

nadto exil, migrace a imigrace. Jen pro upřesnění – reemigrant je ten, kdo se vrací do země, odkud on nebo jeho předkové vyšli. Až ukrajinské a české úřady orazítkují všechny dokumenty, vrátí se k nám v roce 2016 potomci těch, kdo odtud kdysi vyšli za naše hranice a žili v Bohemce a Veselynivce a jinde. To budou reemigranti.

Emigrace je téma aktuální. Především pro nás, kdo jsme se nikdy se vším všudy do cizí země nestěhovali. A proto nevíme a nemůžeme vědět, jaké je začít žít od ničeho a doufat, že život půjde k něčemu. A k tomu odpovědnost za ty, které jsem vzal s sebou. Když to nevíme a neznáme, neumíme si to ani představit. Jen si myslíme, že to víme... A stáváme se snadným soustem pro ty, kdo nabízejí rychlá a hrubá řešení a parazitují na falešných představách a předsudcích, které o emigraci máme.

Kniha Edity Štěříkové *Více sluší poslouchati Boha než lidí* nejenže odstraní mnohé předsudky a dodá dostatek informací, ale zjemní také naše srdce a mysl. Způsobí, že budeme statečněji odolávat svodům snadného řešení. A svá slova budeme volit pečlivěji.

První čtvrtina knihy vypráví příběhy exulantů 18. století. Zbytek knihy tvoří to zvláštní, co je na knize podle mne strhující a ojedinelé. Paní Edita Štěříková si „troufne“ předkládat příběhy doby poměrně nedávné. Letos, spolu s husovským výročí, uplynulo 70 let od reemigrace potomků českých exulantů. A tak k nám hovoří lidé ve věku dnešních babiček a dědečků. Jaké to bylo rozhodnout se a vrátit se zpět? Jaké to bylo přijít do země, o které odmalička slýchali, že je krásná a že tam žijí dobří lidé? Jaké byly první dny a roky v místech, po nichž tesknili ti, kdo návrat nestihli a zůstali pochováni v cizí zemi? Jaké to je těšit se na nový začátek a pak týdny a měsíce bydlet v západních Čechách na statku s německou rodinou, která také čeká na vystěhování a které ten krásný statek a vše kolem patří, vlastně patřilo?

Neváhejte, kupujte!

Daniel Ženatý

Powrót do domu ojców

POSPÍŠIL, Vlastimil. *Powrót do domu ojców*. Přeložil Jarosław Stejskał, vydalo Stowarzyszenie Czechów w Polsce se sídlem w Zelowie, Zelów 2014.

ISBN–978–83–940530–0–0

O Zelově a okolí psala Edita Štěříková, Vladislav Jelínek, Jolanta Dworzaczkowa, Miroslav Jelinek, Wojciech Kriegseisen, Zbigniew Tobjański a mnoho jiných. Psali podle kronik, sborových záznamů a vzpomínek.

V roce 2003 napsal Vlastimil Pospíšil knihu „Návrat domů“, kde vzpomíná na Zelov, Faustynov a Ignacov. Na to, jaké radosti a starosti tam se svou rodinou prožíval, píše i o sboru církve reformované, sboru baptistickém i svobodných reformovaných. Byli to všichni potomci českých exulantů z 18. století. Vlastimil Pospíšil mohl napsat – tam jsem prožil svoje mládí, tam jsem s babičkou zpíval „Kde domov můj“. Psal jakou tam měli čeští Bratři touhu po rodné zemi, jaké měli potíže v Polsku a pak i po návratu do země otců.

V roce 2014 vyšla kniha v polském překladu. Cílem bylo, aby se i ti, kdo v Polsku mají potíže se čtením v češtině, mohli seznámit s tím, co bylo pokladem, který zelovští přes dvě stě let uchovávali - víru otců a vědomí, za jakou pravdu byl umučen Mistr Jan Hus.

Jaroslaw Stejskał

Průvodce po bratrských památkách v Polsku

SZCZEPANKIEWICZ–BATTEK,

Joanna: *Śladami braci czeskich i morawskich po Polsce – Po stopách českých a moravských bratří v Polsku – Auf den Spuren der Böhmischen und Märischen Bruder in Polen*.

Vydala Konsistoř Církve evangelické reformované v Polsku v knižnici Jednoty, Varšava 2015, 151 stran.

Zájemcům o historii původní Jednoty bratrské, pobělohorských exulantů i Ochranovské jednoty bratrské a turistům rozhodnutým poznávat kulturní zajímavosti Polska se dostává do ruky sice stručný, ale velmi zajímavý a užitečný průvodce s informacemi, které byly až dosud velmi těžko dostupné.

V předmluvě k tomuto průvodci po památkách zmiňuje Roman Lipiński skutečnost, že se kniha dotýká oblasti, která není historicky neproblematická, ale dědictví křesťanů, nazývajících se „Bratřími“ je především duchovní, směřující ke křesťanské službě smíření a k snášení se vespolek v lásce a ve svazku pokoje.

V úvodu autorka, akademickým vzděláním, vědeckým zaměřením i praktickou činností odbornice na historickou geografii sděluje, že jejím cílem bylo podat informace o všech památkách hmotné kultury českých a moravských bratří, které na území Polska dosud existují a stručně čtenáře seznamuje zejména s polským bádáním a literaturou o Jednotě bratrské a ochranovské Jednotě bratrské v Polsku. Pro původní Jednotu a české exulanty užívá autorka označení „čeští bratři“, pro ochranovské „moravští bratři“.

V první, polsky psané části knihy, vypisuje autorka v pěti kapitolách vznik Jednoty bratrské a její teologické směřování v návaznosti na Husův reformační podnět a husitské hnutí, první exil Jednoty do Polska po válce šmalkaldské, vznik její polské větve, násilnou protireformaci v Čechách a na Moravě po Bílé hoře, druhý exil bratří do Polska, vznik obnovené Jednoty bratrské v Ochranově a její činnost ve světě. Závěr první části je věnován českým a moravským bratřím v 19. a 20. století.

Druhá část knihy je trojjazyčná – polsko-česko-německá. Tvoří ji vlastní průvodce po stopách českých a moravských bratří ve Velkopolsku, Slezsku a v oblasti Lodže. Ve Velkopolsku se zastavíme u památek na původní Jednotu bratrskou v osmi lokalitách, z nichž českému čtenáři bude asi většinou známé jen Lešno. Do Velkopolska se do roku 1620 přistěhovalo víc než deset tisíc českých bratří

a založili tu několik desítek sborů, a tak je velice přínosné seznámit se i s dalšími místy jejich působení. V oblasti Slezska se kromě pěti lokalit moravských bratří zastavíme i v sídlech exulantů ve Střelíně, Velkém Táboře a Stroužném. V oblasti Lodže se dočteme o 65 km dlouhé trase „Po stopách osad českých bratří“, která probíhá z Vidavy přes Faustynov, Požděnice, Zelov, Zelůvek do Lasku, Kolumna a samozřejmě o sídlech potomků exulantů v Zelově, Kučově/Kleščově, Žyrardově a dalších místech působení ochranovských moravských bratří. U každé lokality se dozvíme její stručnou historii.

Text je doprovázen mnoha pěknými barevnými fotografiemi a je doplněn schematicem Církve evangelické reformované v Polsku a mapkou s vyznačenými místy bývalých sborů českých i moravských bratří a se současnými sbory a kazatelskými stanicemi Církve evangelické reformované.

Průvodce – nejen kvůli textu ve třech jazycích – jistě uvítají všichni, kdo mají zájem o historii a snaží se poznat věci, o nichž se oficiální bedekry většinou nezmiňují. Především ji však ocení ti, jejichž předkové v uvedené oblasti žili a kteří se vydávají za poznáním historie svých rodů.

Jan Bistranin

SETKÁNÍ REEMIGRANTŮ V TRPÍSTECH 2015

V nedělním odpoledni 23. srpna 2015 se na hřiště v Trpístech u Stříbra začala sjíždět nejprve osobní auta, potom přijel zaplněný autobus, který posbíral zájemce o setkání na trase z Kynšperka (tentokrát to bylo vozidlo opravdu historické) a domácí přišli samozřejmě „po svých“. Bylo to již po dvacáté. Na tradičním setkání se sešlo v jubilejním roce 70. výročí reemigrace okolo sta účastníků ze západních Čech. Pečlivou přípravu zajistili jako vždy kynšperští pod vedením rodiny Brahovy. Spojený pěvecký sbor zazpíval celou řadu pěkných písní, kázala sestra Renata Šilarová z Teplé, k životnímu jubileu

jsme poblahopřáli dvěma sestřám reemigrantkám a potom se pokračovalo dál u bohatého pohoštění.

I letos se bude setkání na hřišti konat, a to v neděli 28. srpna od 14 hodin. Pokud jste v Trpístech dosud nebyli, tak letos neváhejte.

Kázání sestry Šilarové je zde:

KDE DOMOV MŮJ

Žalm 91, 9-13, studijní překlad: „Protože jsi Hospodine, mé útočiště, protože jsi Nejvyššího učinil svým příbytkem, nestane se ti nic zlého, rána se k tvému stanu nepřiblíží, neboť svým andělům vydal o tobě příkaz, aby tě střežili na všech tvých cestách. Na rukou tě ponosou, aby tvá noha neklopýtla o kámen. Budeš šlapat po lvu i po zmiji, pošlapeš mladého lva i draka.“

1. Kde domov můj ?

Žalm 91. nazývali Židé žalmem nehod. Křesťané se jej modlili v časech pokušení a nebezpečí a také u lůžka umírajících.

Při prvním přečtení se může zdát, že se tu slibuje, že Pán Bůh věřícího ochrání ode všeho zlého, že bude mít vždy cestu rovnou a umetenou. Avšak žalmy počítají s nástrahami, nebezpečími, bolestí a pokušením. Oč tu běží, je ochrana před odpadnutím od Boha, před peklem.

Jde především o duchovní cestu člověka, o jeho zaměření. O to, v co doufá, co je pro něho podstatné.

Verš 9. mě přímo udeřil: „Nejvyššího jsi učinil svým příbytkem.“ To bylo to, co vyznávali a žili naši předkové, kteří odcházeli do ciziny kvůli svědomí. Když čteme, jak zde zanechávali své živnosti, své – jak se dnes říká – životní jistoty, ani nám to nejde na rozum. Kdo z nás by to dnes dokázal – opustit svůj domov – dům, který si postavil, zahradu, kterou pracně vysázel, jistotu zaměstnání, výdělku? Kdo by dovedl odejít s vědomím, že sebe i svou rodinu vydává naprosté nejistotě? Asi by toho nebyl schopen nikdo z nás dobrovolně. A může nastat situace, že se to stane – tak, jak to prožívají právě nyní křesťané v Sýrii, Iráku, Africe...

Tito naši předkové nelpěli na pozemských statcích – doslova a do písmene. Nebyli to vždy chudí lidé, kteří odcházeli. Opouštěli své statky, usedlosti – svá bezpečná bydla, protože věděli, že tohle vše nemůže naplnit jejich život. I kdyby všechno získali, jak říká Pán Ježíš, ale uškodili by své duši, nic by jim to nebylo platno.

Co se stalo s námi – a obracejme se do vlastních řad – s námi, potomky těchto výjimečných lidí, kteří dokázali opustit vše a jít jen za Bohem? Vidíme, jak jsme ulpěli na všech těch výdobytcích civilizace. Vidíme, jak se také podílíme na konzumním způsobu života. Nesmyslně sháníme a shromažďujeme věci, hájíme si to „své“. Osvobození můžeme najít jen tak, že Nejvyšší, Bůh, bude naším příbytkem, pravým domovem, útočištěm a štítem proti všemu zlému, které se nás snaží pohltnout pro sebe a od Pána Boha oddělit.

2. Kde je ta Boží ochrana ?

Již dávní vykladači chápali, že se v žalmu neslibuje věřícímu, že ho nic zlého nepotká. I toto je pokušení, které se nás často zmocňuje: Mít Pána Boha jako ochranný amulet. Kolem nás se všechno hroutí, lidé trpí a umírají, a my se modlíme: „Jen ať mně se to nestane“. A doufáme potají, že nás se nic takového, co prožívají naši sourozenci v Kristu ne tak daleko od nás – již se to přece dotýká i Evropy a naší země – že nás se to nedotkne. Budeme se tvářit soucitně, ale v skrytu jsme rádi, že nás to mýjí. To je zcela přirozené, ale přiznejme si, že je to strach, který nás určuje. Žalm nás učí nebát se, protože je s námi Bůh, když mu důvěřujeme. A že při všech zkouškách, které se nevyhýbají ani věřícím, nás Pán Bůh ochrání, abychom prošli v jeho síle až do cíle a dosáhli spásy, nebe, abychom nevypadli z jeho blízkosti.

Kraličtí mají například ve výkladech o moru, který hrozí, že nás napadne při stmívání, že je to „mor zlostí“. Opravdu pozoruhodné, jak všechny výklady směřují k tomu, že tu jde o ochranu před pokušením ve zkouškách a nebezpečích. A že budou, o tom nám přece

pověděl i Kristus Pán. A On řekl: „Musí to být, ale vy se nebojte. Napřimte se a pozvedněte hlavy. Vaše vykoupení je blízko.“

Jistě že při těžkostech a nebezpečích můžeme i zakoušet podivuhodnou Boží ochranu a péči. Zakoušeli ji i naši předci, když prchali ze země, když žili v cizí zemi, i když se navraceli. Mnozí však na těch cestách a pobytech v cizině stonali a mřeli, ale co je důležité – stonali a umírali v Pánu. S Pánem Bohem. O to jde. Neztratit se jemu. Být s ním znamená mít vše, děj se co děj.

3. Dám mu spatřit svou spásu

O tom mluví konec žalmu, kde jsme četli, že ten, kdo lne k Bohu, spatří Boží spásu. Spatří či zakusí. Bude ji mít, bude v ní.

Na začátku jsme hovořili o našem lpění na věcech, majetku, postavení apod. Ani si neuvědomujeme, že všechny tyto věci, ač nám je Pán Bůh dává, nás nespasí. Nic si nemůžeme odnést s sebou do hrobu ani na věčnost. Až zemřeme, bude nám stačit malá jáma nebo jen urna na popel. Všechno, co jsme vlastnili a na čem zakládali svůj život, vezme za své – i to naše tělo. A pokud to nebyl Bůh, který by býval měl být naším nejvzácnějším jměním, Bůh věčný, se kterým zůstaneme na věky – pak po všem veta!

Žalm končí velkou nadějí – a já ji chci také tlumočit: Ať se s námi stane, co stane – i kdyby po nás nezbyl ani hrob, ani popel – jak jsme si to připomínali při vzpomínce na M. J. Husa – nezahyneme a budeme žít v Bohu – v jeho radosti, v tom pravém domově u něho navždy – pokud vytrváme ve víře v něj. Pokud dokážeme opouštět to nepodstatné a lnout k podstatnému. K věčnému Bohu a jeho Synu Ježíši Kristu, který nám Boha ukázal. Ukázal nám ho jako toho, který své děti bezvýhradně miluje a touží po nich.

Nikdo by přece nedal přednost věci před životem svého dítěte. A přece dokážeme upřednostňovat věci a požitky před vztahem s živým Bohem! Bůh je živý, Kristus je živý a chce vejít do vztahu s námi. Tím se zahojí naše rány, křivdy, odplynou závisti a zlosti.

Tak neváhejme a přijměme jeho pozvání. Ať On je naším domovem a zůstaneme navždy v radosti a pokoji – zůstaneme s Ním.

NA NÁVŠTĚVĚ V ZELOVĚ – léto 2015

Konečně na vlastní oči uvidím Zelov! Tolik jsem o tomto městě založeném r. 1803 pronásledovanými exulanty Jednoty bratrské četla i slyšela od přátel s rodinnými vazbami na toto místo. Já, můj bratr Fanda a sestřenice Jára se už moc těšíme! 17. července dopoledne vyjíždíme z Prahy směrem na Hradec Králové, kde doplňují volná místa další účastníci, a potom už míříme k česko - polské hranici a odtud přes příhraniční kopečky do širé roviny, na níž se v pozdním odpoledni objevuje cíl naší cesty – město Zelov. Autobus zamíří do Sienkiewiczovy ulice, kde na zahradě před sborovými budovami vedle kostela nás vítají naši hostitelé – bratr farář, br. kurátor Karel Pospíšil a sestra Věra Pospíšilová, která se o nás bude po celou dobu, jak se ukázalo, obětavě starat a provázet nás po všech místech, která navštívíme.

Termín 17 - 20. 7. 2015 byl Exulantu nabídnut polskými hostiteli z Evangelické reformované církve nikoli náhodně. V Zelově totiž každoročně v této době probíhá Evangelizační týden pro děti a mládež, pečlivě připravovaný právě sborem Evangelické reformované církve, jehož začátek je tentokrát spojen se slavnostní bohoslužbou k počtě Mistra Jana Husa při příležitosti 600. výročí jeho mučednické smrti v Kostnici r. 1415.

Při občerstvení ve sborovém domě jsme se dozvěděli, povětšinou od sestry Věry, perfektně vládnoucí češtinou, o životě zdejšího sboru i o tom, jak se jeho činnost prolíná s kulturně společenským děním ve městě a o vzájemné spolupráci města a církve. Tak například, když v podstřeší kostela bratři vybudovali společenský prostor s upomínkami na historii sboru, kostela a města, je to zároveň místo vhodné pro aktivity jak sboru, tak i města, jako jsou přednášky, besedy, divadlo a podobné příležitosti. Také evangelizační

týden pro děti a mládež ze Zelova a okolí je pro život církve a města dost důležitý. Je otevřený všem bez rozdílu vyznání, kteří mají zájem účastnit se připraveného programu s biblickým obsahem a přijmou pozvání organizátorů nebo svých kamarádů. Všechnu svoji činnost i péči o kostel, budovy a pozemek zajišťuje sbor z vlastních finančních prostředků, z příspěvků svých členů a sborových sbírek. Od státu církev žádné prostředky nečerpá.

Bylo by na co se ptát, ale po cestování v horkém dni je třeba se ubytovat, povečeřet a odpočinout si. Jen ještě několik informací k zítřejšímu programu. Bude opravdu bohatý a pro řadu lidí to nejdůležitější, za čím do Zelova přijíždějí. My tři jsme, myslím, jedni z mála, kteří nemáme na toto místo žádné rodinné vazby. A přesto nás jeho historie „chytlá“. Přemyslím, čím to může být?

Občerstvení spánkem a výbornou snídaní vydáváme se autobusem do vesniček v okolí Zelova, kde do r. 1945 žili Češi, v menšině pak Poláci, Němci a Židé. Letem světem projíždíme Zelúwek, Bocianichu, Bujny a všechny další víscky po Ignacow, Herbertow zpět do Zelova. Zastavení na cestě máme pouze dvě, aby se v tak krátkém čase dalo vše stihnout. První je zastavení poblíž Patyki u jezera s písčitou pláží, s okolní krajinou přeměněnou v rekreační oblast a druhé nedaleko Fausty-nova, abychom navštívili lesní hřbitov, pietní místo, které respektuje též Lesní správa a kde neprobíhá žádná hospodářská činnost. Na místě nacházíme několik nachýlených pomníčků, v tichosti postojíme a s modlitbou na jeden z nich pokládá bratr farář Vlastimil Pospíšil kytici. Říká nám, že daleko víc než je žijících potomků, spí v této zemi, po níž tu šlapeme, jejich předků. Vracíme se zpět lesní cestou s prohřátým pískem v prosluněném dni. Myslím na ty z nás, kteří tato místa navštěvují s vědomím, že tu téměř jedno a půl století žily generace jejich předků, jejich rodiče, a někteří z naší skupiny se tu ještě dokonce narodili. Jak asi oni prožívají návštěvu těchto míst?

Na této okružní cestě nás provází sestra Věra, která jako kdyby za sebou neměla

starosti s přípravou a organizací celého týdne, neúnavně komentuje, zodpovídá dotazy a vysvětluje, s čím se cestou setkáváme, jak se tu žilo, jaké byly sousedské vztahy, jak moudře kolonisté rozdělovali zakoupenou půdu, aby se na každého dostal díl úrodné a méně úrodné země a jiné informace. Kolem Zelova je zem písčitá a vlhká, nikterak úrodná. Pěstuje se tu žito, ječmen, pšenice, brambory. Také převážně borové lesy sestávají ze slabých, méně vzrostlých stromů, tzv. patyk, které se spolu se sušenou rašelinou používaly jako palivo. Aby se rodiny vůbec uživily, rozvinula se tu řemesla a z nich hlavně tkalcovství a textilní výroba.

Odpoledne je vyhrazeno návštěvě místního hřbitova nedaleko hotelu Lafayette, kde jsme ubytováni. Někteří hledají hroby svých předků a potom se shromažďujeme u jednoho z nejstarších hrobů, místa posledního odpočinku prvního starosty města Zelova pa-na Duška. Čeká nás tu milé překvapení, setkáváme se s potomkem tohoto pána, mužem středních let, který nám vypráví svůj životní příběh, jak ho Bůh zapojil do práce s dětmi, které seznamuje s dobrou zprávou o Ježíši Kristu poslaném na zem pro naši záchranu. Položením kytice a modlitbou chceme vzpomenout všech, kteří tu spí svůj věčný sen.

Vyvrcholením na zážitky a dojmy bohatého dne je podvečerní setkání spolu se zelovskými v evangelickém kostele. Hudební pásmo se čtením z dopisů M. Jana Husa z Kostnice a Zprávy o umučení M.J.H. od očitého svědka Petra z Mladoňovic připravili pro tuto příležitost členové Exulanta a potomci pobělohorských exulantů MUDr. Josef Čáp se synem Mgr. Pavlem Čápem a Mgr. Martou Léblou roz. Čápkovou ve spolupráci s hudební rodinou Meislových z Č. Budějovic. Procítěný přednes textů střídaly písně Husovy a pozdější husitské v přednesu paní Petry Meisl za klávesového doprovodu p. Jana Meisl a dcerušek Petry a Christine na violoncello a housle. MgA. Jan Meisl je autorem skladeb a variací na husitské písně Jezu Kriste šedrý knieže, Otče náš, Jezu Kriste Králi a dalších. Působivá hudba, krásný zpěv

a dokonalá souhra všech účinkujících nám všem připravila opravdu hluboký umělecký zážitek a důstojný příspěvek k poctě Mistra Jana Husa, jehož letos na mnoha místech vzpomínáme.

Nedělní ráno umyté nočním deštěm, prozářené sluncem. Atmosféra svátečního dne. O deváté nás vítají ve své modlitebně zelovští baptisté ke společné bohoslužbě. Z kázání br. J. Bistranina a z doprovodného programu je patrné, za koho dnes Bohu děkujeme. Je jím M. Jan Hus, statečný svědek Boží pravdy, již se rozhodl uhájit i za cenu vlastního života.

O 11.hod. začíná ve zcela zaplněném evangelickém kostele slavnostní bohoslužba s Večeří Páně na zahájení Evangelizačního týdne. I v kázání synodního seniora ČCE br. Joela Rumla zazněl Husův odkaz. Různých dílčích pravd je mnoho, však pravda Boží je jenom jedna.

Také odpolední čas byl věnován životu a učení M.J.H. v seminářích Prof. Dr. Janusze Maciuszka a Dr. Ondřeje Macka. Sváteční den završilo vystoupení hudební skupiny „Zelowskie Dzwonki“, sestávající z mládeže Evangelické reformované církve v Zelově pod vedením Anny Kimmer. Před vystoupením byla souboru slavnostně předána Evropská cena za uměleckou a kulturní činnost pro rok 2015. Chrámem zněl stříbrný zvuk zvonků různé velikosti, ale úžasné bylo sledovat tyto pěkné mladé lidi, jak hbitě si jejich ruce počínaly při jejich ovládnutí. Milí zelovští zvoníci, děkujeme! Bylo to krásné.

Sváteční den se blíží k závěru a také náš pobyt v Zelově zítra končí. V pondělí ráno se loučíme na sborové zahradě, kde už je vše připraveno a týden pro děti co nevidět začne. Svůj dík za chvíli radostného společenství, které nám přichystali zelovští spolu s Exulantem vyjadřujeme písní:

Proč s tím se máme rozloučit,
co každý z nás má rád?
Proč s tím se máme rozejít
bez víry na návrat?
To není, není loučení,
byť chvíli se nám i hlas,

jsme v lásce spolu spojeni
a sejdeme se zas!

Dík bezpečné jízdě s naším milým panem šoférem mám čas přemýšlet nad tím, proč se každoročně vypravujeme do historie za lidmi, kteří už dávno mezi námi nejsou, a přesto nás jejich osudy zajímají. Jistě na tu otázku neodpovím za všechny, ale co mne stále oslovuje, je to, jak mnoho obětovali za možnost svobodně vyznávat víru v Krista. Kolik útrap museli překonat, a přece jim to za to stálo. Mnozí z nich dokázali dar víry, která je nesla, předat svým dětem a tak i jejich život postavit na pevný základ, který žádná smršť v tomto světě nemůže smést. Dar i pro nás. Kéž bychom jej i my dokázali předat dál.

Zdena Kafková

SVĚDECTVÍ VÍTĚZSLAVA MORAVCE

Již delší dobu zápasím s myšlenkou přispět do věstníku Exulant nějakou veteránskou vzpomínkou a až dosud jsem to vždy odsouval na později.

Až teď, kdy 70. výročí reemigrace je skloňováno snad ve všech pádech, mě to přímo „nakoplo“, abych tak učinil. Domnívám se, že pokud by to bylo anonymní, bylo by to i nevěrohodné, proto se krátce představím:

Jmenuji se Vítězslav Moravec, válečný veterán (90), volyňský Čech. Narodil jsem se a vyrůstal v české věřící baptistické rodině a vedle této skutečnosti jsem duchovně rostl a sílil ve velkém baptistickém vícejazyčném sboru. Jsem jeden z těch 525 volyňských dobrovolníků odvedených do čs. armády 1. československého armádního sboru v tehdejší SSSR. Jako užitečnou informaci pro vás chci uvést, že pro tehdejší českou menšinou komunitu žijící na Volyni nebyla slova vlast a vlastenectví pouhými čítankovými pojmy, ale součástí života, a dokazuje to i skutečnost, že v tom prvním proudu se jich přihlásilo do armády hrubě přes 11 tisíc, a rozdíl mezi přihlášenými a odvedenými

spočíval v tom, že mnozí pro svůj příliš vysoký, jiní zase pro svůj příliš nízký věk nebyli odvedeni. Já osobně jsem byl odveden v Kamenec Podolsku a odvedli mě dva čs. důstojníci. Jeden z nich byl por. Kovařík a ten druhý poručík a pozdější armádní generál Tomáš Sedláček.

Odvedli mě a zařadili do ženijního vojska, přesněji do ŽP 1 (ženijního praporu 1) a hned určili do poddůstojnické školy, po jejímž absolvování mým denním zaměstnáním nebo též denním chlebíčkem u útvaru se stalo odminovávání od německých protitankových min. A kvůli dnešním vzpomínkám se nakonec, obrazně řečeno, jako potápěč spolu s vámi dobrovolně potopím do těch sedmdesátiletých hlubin kalných vod 2. světové války. A hned upozorňuji, že tam nespátříme krásu mořských korálů, nanejvýš narazíme mezi vraky potopených plavidel a jiné bojové techniky na různé intriky, strategie, jak zasadit nepříteli nejcitlivější smrtící ránu a podobně. A já z té pestré palety – co do množství – vyzvednu asi 2 události, které by zaujaly čtenáře věstníku EXULANT. Ale před tím musím uvést jednu malou epizodu z té doby, jež neodmyslitelně patří sem, a tou je můj odchod z domova do armády, respektive na frontu.

Při mém odchodu mě vyprovodil kus cesty pastor našeho místního sboru – církve – a při konečném rozloučení mi dal nejcennější dárek, který měl pro mě připravený ve své kapse. Byl to Nový zákon malého formátu asi 8x6x1,5 cm, aby se vešel do malé, levé horní kapsičky vojenského munduru; to abych ho měl stále na srdci.

Když jsem ho převzal, všiml jsem si záložky. Byl založen žalm 91 a v něm výrazně podtržené a zvýrazněné verše 7. a 11. Ten první praví: „Byť jich padlo po tvém boku tisíc a deset tisíc tobě po pravici, tebe se nedotkne“ a verš 11. praví: „On svým andělům dal o tobě příkaz, aby tě chránili na všech tvých cestách.“ Hned jsem je přečetl, a nad těmi slovy mi srdce až poskočilo, a já ta slova jsem pro sebe pojal a plně přijal jako

Boží příslib Jeho ochrany po dobu válečných dnů, a nejen těch. A já z těch „mořských hlubin“ jsem pro vás vylovil operaci, kterou pojmenuji „Anděl Hospodinův v akci“. O jakou akci šlo a jak probíhala, to vám detailně popíšu.

Naše rota byla opět převelena na jiný úsek fronty do přední obranné linie, do bezprostřední blízkosti zákopů, abychom byli k dispozici jako ženisté při případném postupu našich vojsk. Jenže zrovna v té době a na tom místě fronta stála, byla bez pohybu. Nepřítel neustupoval, naše vojska nepostupovala, což znamenalo, že územní zisky nebyly a ženisté se ocitli „jako bez zaměstnání“, a to přece ne frontě neexistuje, a tak velení ŽP 1 nám „naordinovalo náhradní terapii“, a tou bylo, že vystřídáme v zákopech totálně unavené a totálně vyčerpané pěšáky, aby si několik dnů odpočinuli. Ironií celé té akce bylo, že my, kteří jsme se z podobné střídačky vrátili teprve předevcírem a byli jsme stejně totálně vyčerpaní a unavení, a k tomu špinaví z těch vlhkých a mokřých zákopů, a navíc zavšivení až běda, půjdeme vystřídát unavené. Leč rozkaz byl vydán a na nás je ho naplnit. A tak jeden z velitelů tří čet, a tehdy to byl poručík Ivan Bistranin (otec našeho milého Jana Bistranina), do jehož čtyř jsem zrovna patřil i já jako posila, dává rozkaz své četě: „Vztyk a odpochodovat v rojnici k předním zákopům!“ Za chvíli jsme tam byli a tenkrát jsme střídali sovětské RA. Jak to? Nuže, patřili jsme do sestavy 4. ukrajinského frontu, což je jasné, že některé úseky fronty byly pod kontrolou sovětské RA a jiné zas pod ČSA. A tak jsme stáli v polesí v řadě před zákopy a náš poručík Ivan Bistranin spolu se sovětským odvolává pěšáky RA jednoho po druhém a náš ženista tam naskakuje. Než by řekl „švec“ byl jsem na řadě i já a velitel mi řekl: „To je tvůj zákop“. Jenže v mém zákopu nikdo nebyl a já jsem neměl koho střídát. Podíval jsem se do zákopu a v něm asi do poloviny stála spodní voda, ale to nebyla ta hlavní příčina, proč nikdo v zákopu nebyl. Příčina byla daleko vážnější. Stál jsem

zrovna u staré borovice – sosny – a tak jsem z ní odloupl dva pláty suché kůry, vzal je pod paži a šel jsem ke svému zákopu. Položil jsem je na okraj zákopu, sedl jsem si na ně a nohy jsem spustil do zákopu, tak akorát nad vodu. Volně zírám do prázdna před sebou, a tu moji pozornost upoutaly dvě zvláštnosti. Na mém zákopu – na navršené zemině, ležela malá pěšácká lopatka a hned vedle ní dlouhá snajperská puška i s namontovaným optickým hledím. Nejdříve jsem vzal do rukou lopatku, prohlídl jsem ji, byla zbrusu nová. Volně jsem ji zapíchl (tak asi 1,5-2 cm do toho štěrkopísku před sebe) a moji pozornost plně upoutala ona puška, protože jsem takovou ani neviděl zblízka, natož měl v rukou, a paralelně s mojí žádostí vzít ji do rukou můj vnitřní hlas mě přímo nutil, ba křičel: „Vezmi a vyzkoušej ji“. Já jsem samozřejmě neodolal, uchopil ji, a protože v zásobníku pušky bylo dost nábojů, hned jsem jeden založil do nábojové komory a zamířil na protější mladý buk. Věděl jsem, že mladá kůra se po zásahu projektilu rozprskne, a tak zůstane jasný důkaz o přesném zásahu. Zmáčkkl jsem spoušť a na buku zůstal světlý flíček, a to mě pobídlo, že jsem založil ještě jeden náboj, vystřelil, a najednou jsem viděl na tom buku 2 světlé body jako 2 malé meruňky. Tím můj zájem o onu zbraň skončil a já ji odložil zpět, ale nikoliv napříč – tak jak ležela, ale do podélné bojové polohy, hlavní dopředu a pažbou ke hrudi. A přesto, že jsem pravák a měl jsem ji odložit po pravé straně, odložil jsem ji vlevo (ne moje rezie!). A sotva jsem ji odložil a zaujal klidovou pozici, neboli přestal se kývat dopředu a dozadu či vpravo – vlevo, najednou jsem uslyšel z levé strany podivný rámus a třeskot a současně s ním cinknutí o tu stojící lopatku, lopatka se převrátila a odražená kulička zasvištěla kolem mého levého ucha do prostoru za mnou. Hned tak přímo vsedě sáhl jsem po oné lopatce, abych se podíval, proč spadla a jasně jsem uviděl stopu po zásahu kuličky. Odložil jsem ji zpět, ale to jsem stále netušil, o co zde šlo. A jak jsem tak seděl, najednou jsem se otočil jako na povel celým svým tělem kolem své osy, abych se

poohlédl po tom rámusu, a nad tím, co jsem uviděl, jsem zkoprněl. Seděl jsem jako kolík zaražený do země. Neměl jsem sílu snad ani spolknout vlastní slinu, neboť jsem pochopil, že německý odstřelovač, který před tím poslal k zemi sovětského odstřelovače, s jehož zbraní jsem manipuloval, se pokusil zopakovat svůj úspěch na mně. Mířil velmi dobře, přímo na moji levou hrud', a byla to přímo přesná, smrtící střela. Jenže mezi námi dvěma byl onen anděl podle Ž 91, 11, a ten jeho dobře mířenou střelu poslal o nějakých 2 cm níž a ta zasáhla tu ležící pušku, její hlaveň hned od mušky, a šla po celé hlavni, rozštípla dřevěnou pažbu až k nábojové komoře – a to byl ten praskot – odrazila se od nábojové komory šikmo nahoru do stojící lopatky, odrazila se od ní a zasvištěla kolem mého levého ucha. Když jsem to uviděl a uvědomil si možný dopad, zůstal jsem chvíli bez sebe a celý se chvěl jako osikový list. Stačil jsem snad jen říci: „Děkuji, Pane, že žiji.“ Až po chvíli, co jsem přišel aspoň trochu k sobě, vytáhl jsem nohy ze zákopu, odháčil jsem od opasku svůj aluminiový kotlík (o obsahu asi 2,5 l), poklekl u svého zákopu jako u studánky a jal se vylévat vodu. Za chvíli jsem byl u dna a ten špinavý kotlík jsem odložil vedle té lopatky a pak jsem skočil do toho zákopu a nahlas jsem děkoval, že žiji, že mě Pán zachoval při životě a že anděl, který mě chrání, odvedl stoprocentní práci. Hned po těch slovech jsem úplně přišel k sobě, vyskočil ze zákopu, běžel do lesního porostu, nalámal několik rozložitějších bukových či habrových větví, přitáhl je k zákopu a ten výhled mezi dvěma stromy, jež stály u mého zákopu – takové okno – kterým jsem viděl na protějšinu a tam pohybující se nepřátelské vojáky, jsem dokonale zamaskoval – ne proto, abych na ně neviděl, ale aby oni neviděli mě. Potom jsem si opět sedl na ty suché kusy kůry, otočil se vlevo a dokonale jsem si prohlédl onu zdemolovanou pušku. Na její hlavni byla jasná stopa, respektive dráha po kuličce, až k té prasklé dřevěné pažbě. Odhodil jsem ji i přesto, že byla součástí té obranné, lépe, záchranné

akce zmiňovaného anděla. Den se nachýlil ku konci, začalo se smrákat. Zalezl jsem do zákopu, ale na spánek to nebylo. Jakoby bylo najednou ráno a u našich zákopů se objevil pomocník kuchaře, vedl za uzdu koníka a přes jeho sedlo přehozené 2 várnice asi po 25 l s horkým čajem. Nastavil jsem svůj kotlík, který jsem vytřel trsem suché trávy a vyfasoval tak 2 l čaje. Polovinu jsem vypil, aniž bych odňal ústa od kotlíku, zbytek jsem nalil do polní láhve. Na druhý den ráno jsme byli vystřídáni.

Další dvě akce nebo operace pro jejich obsažnost uvedu jen heslovitě – názvy. Ta první z nich: Zneškodnění časované nálože ve skalním útvaru u silnice, a té druhé: „Zneškodnění nástražného systému na mostě.“

Zde rukopis končí. Navštívili jsme s manželkou bratra Moravce v neděli 20. září 2015. Ukazoval nám, že slíbený článek pro věstník Exulant již psát začal a že ho brzy dokončí. Byla to asi třetina toho, co jste mohli číst. Po naší návštěvě asi za tři dny upadl do několika denního bezvědomí, z kterého se už neprobral. Zemřel v pondělí 5. října 2015. Z řady dalších zkušeností, které dříve osobně vyprávěl, pro čtenáře Exulantu zanechal již jen ony dva názvy.

Delší dobu před svou smrtí sepsal podklady pro svůj pohřeb. Uvádí je třemi biblickými texty: „Lidem je uloženo jednou zemřít, potom bude soud...“ (Žd 9, 27). „Kdo v něho (v Ježíše Krista) věří, nebude souzen,...“ (Jan 3, 18). „Ježíš řekl: Já jsem vzkříšení i život; kdo věří ve mne, i kdyby umřel, bude žít.“ (Jan 11, 25). (Znění textů ponecháváme tak, jak je uvedl V. Moravec.) Kousek dál píše: „Toto je i mým přáním, aby jednou, až zemřu, i nad mojí rakví zněla jen zvěst o Spasiteli a Záchraňci Vítězslava.“ Dále už píše, byť o sobě, ve 3. osobě. Z toho vyjímáme:

„Narodil se 20. března 1925 na Volyni, na území předválečného Polska, od r. 1939 je to Ukrajina. Narodil se ve věřící – baptistické rodině, v níž děti byly již od útlého dětství vedeny ke známosti Bible – Písma svatého.

Stejně tak od útlého dětství až po dospělost vyrůstal v ovzduší a pod vlivem velkého místního baptistického sboru. Tato skutečnost, hned vedle rodinného zázemí, spolupůsobila v utváření jeho celoživotní duchovní orientace a duchovního růstu. V roce 1941 ve svých 16 letech prožil svoje duchovní obrácení a v tomtéž roce byl na vyznání své víry v Pána Ježíše Krista pokřtěn – i přes zákaz tehdejší sovětské vládní moci – ve vodním toku biblickým křtem ponořením. Neděli 22. června 1941 mezi 7. až 8. hodinou ranní uvádí jako přesné datum jeho křtu, a protože toto datum je totožné s přepadením SSSR hitlerovským Německem, měl ho natolik zafixované ve své paměti, že si to nemusel poznamenávat do notesu. Právě ve chvíli, kdy křtěnci vystupovali z vody, se velice nízko nad zemí přehnala německá bombardovací letka již vracející se po zbombardování měst Lucka, Rovna, Kyjeva a jiných... V první polovině roku 1944 odešel do čs. zahraniční armády (Svobodovy)...

„A znovu prohlašuji, že ta úžasná zaslíbení: 'On svým andělům vydal o tobě příkaz, aby...' (Ž 91, 11) se v průběhu válečného tažení při mně naplnila, nikoli pro moji věrnost, nýbrž pro Hospodinovu věrnost, protože Jeho věrnost se nemění. Písmo dí: 'Pakliť jsme nevěrní, Onť zůstane věrný...' (2Tm 2, 13).“

K tomu dodejme, že bratr V. Moravec v únoru 2011 ochrnul na levou polovinu těla, takže byl plně odkázán na pomoc dcery a dalších osob. Přesto zůstal radostným a vděčným křesťanem až do posledních dnů. Nenaříkal na to, co ztratil nebo nemá, ale byl vděčný za to, co má. Bylo úžasné se s ním setkávat. A v této situaci, kdy mohl ovládat jen jednu ruku, když byl posazen do křesla a ke stolu, napsal i to, co jste právě mohli číst. Dokud byl zdravý, byl aktivním členem sboru BJB ve Vikýřovicích. Také byl dlouholetým kolportérem našeho věstníku Exulant ve Vikýřovicích a okolí.

Dobroslav Stehlík

EXULANTI A BIODIVERZITA

Po sedmdesáti letech návratu reemigrantů do „země otců“ se s jejich stopami můžeme setkat v nejrůznějších oblastech. Bylo by dobré pokusit se i všelijaké tyto stopy zachytit.

Gengel o.p.s. je obecně prospěšná společnost pro ochranu rozmanitosti života – biodiverzity. Vznikla v roce 1998 a kromě jiného usiluje o aktivní záchranu, množení a pěstování starých a zapomenutých užitkových rostlin. Vede „Seznam starých plodin“ a poskytuje semena a rady k jejich pěstování v přirozených podmínkách ekologického zemědělství. Tyto staré odrůdy a užitkové plodiny totiž představují významné kulturní dědictví minulosti a v dnešní době industrializace zemědělství je jejich zachování jako živých organismů velmi důležitou součástí udržení rozmanitosti života – biodiverzity.

Časopis BIO v čísle 6 z roku 2013 přinesl zprávu, že v „Seznamu starých plodin“ společnosti Gengel nejen je, ale mezi oblíbené patří „hrách Hejzlarová“. Můžeme se tam dočíst: „Je to stará rodinná odrůda cukrového hrachu (*Pisum sativum convar. axiphium*). U nás pěstovaná od roku 1945, původně pochází z Polska, z oblasti Zelowa, kde žila od počátku 19. století česká evangelická menšina. Po 2. sv. válce si ji rodina při návratu zpátky do Čech vzala s sebou. V rodině však byl tento hrášek podle vzpomínek znám a pěstován již ve dvacátých letech. Pro dobré vlastnosti odrůdy (a snad i jako vzpomínku na minulost) ji rodina dárce udržovala více než půl století, a pak ji poskytla do sbírky Gengelu. Jedná se tedy o odrůdu dobře přizpůsobenou našim místním podmínkám. Hrách Hejzlarová je vzrůstná a velmi vysoká odrůda, dorůstá výšky 1,8 – 2 metru. List je zelený, se světlejším mramorováním a výraznými žilkami. Lusky jsou masité, dosti velké, ploché a různě zakroucené, chutné, příjemně nasládlé. Lusk má ve hřbetu vlákno, které nekonzumujeme. Semena jsou kulovitá svrasklá, barevně rozmanitá – zelenošedá, zelenohnědá až dohnědá a s typickým tečkováním. Odrůda je spíše pozdnější. Jedná se

o cukrový hrášek: jí se u něho celé mladé lusky, dokud jsou semena měkká. Cukrové hrachy jsou u nás obecně méně známé než běžné zahradní hrášky, u kterých pojídáme vyloupaná mladá semínka. Zahradní, tzv. dřevňové hrášky mají v lusku tuhou membránu a celý lusk je u nich tedy nepoživatelný, zatímco u cukrových hrachů tato tuhá membrána chybí a celé lusky jsou proto jedlé a dobré“.

Doporučujeme našim členům k pěstování.

Jan Bistranin

MALÝ PRŮVODCE VELKOU HISTORIÍ

Malé toulky – Litomyšl II

V minulém toulání jsme se rozhlíželi ze zámeckého návrší v Litomyšli s tím, že se zde setkáme ve dnech 14. – 16. října 2016 na Mezinárodní konferenci pořádané spolkem Exulant.

Přes velmi bohatou bratrskou historii se z Litomyšle k evangelické církvi po vydání tolerančního patentu v r.1781 nepřihlásil nikdo. Rekatolizace byla velmi úspěšná. „Kde ti všichni bratři jsou, co se s nimi mohlo stát?“ Půjďme pěšky blízkým okolím a budeme hledat odpovědi.

„Ale, ale, děťátko, vítám vás!“ To jsou první slova predikanta Vostrého po náhodném setkání s Helenkou, dcerou tajného bratra, myslivce Machovce z Jiráskova románu Temno. Následuje téměř policejní popis hledaného zločince, jeho oblečení, postava, typické, charakteristické znaky, zde „husté černé obočí se zardělou bradavicí jako puchýřkem na pravém víčku“. Ten popis není autorova literární licence, ale vskutku popis z policejního zatykače. Machovec se i přes slídilství Čermáka se stíhaným emisarem setká a prostřednictvím rozhovoru se čtenář dozví jak a kudy se chodilo po českém venkově, jak se „sbírala pomoc na impresi žitavskou“, jak a kde se nechávaly knížky slova Božího k občerstvení duše, také knížky

Kleychovy. Posléze už víme jak se svolávali do kanceláře rychtáři, nejstarší konšelé a ti, co byli zodpovědní, že mají hned každého udat neb zavřít, sic že bude trestán, žalářem, bitím a na statku.

Jakub Mikulecký, poddaný z panství litomyšlského... Martin Cihlár, poběhlý z Chvaletic... Jiří Vostrý z Hlavňova na panství polickém... Ti a mnozí další stateční se opakovaně vraceli do své domoviny s nákladem zakázaných knih, aby jimi infiltrovali a stále znovu doplňovali stále znovu nacházené a ničené „knížky, ty pravé evangelické“. Jak tvrdili obhájci rekatolizačního teroru „... i jedinká kniha bludná.“ maří snahy katolických kněží.

Snad nejvýraznější postavou mezi vydavateli a kolportéry „bludných knih“ byl Václav Kleych, také psán Klejch nebo Gleych“. Prožil život co by vydal na několik dílů dobrodružného románu či seriálu. Narodil se v Lažanech, obci nedaleko Litomyšle, poblíž Morašic, do jejíhož katastru patří Růžový palouček. Rodný statek se nedochoval, ale při výjezdu z Lažan po levé straně na jeho místě stojí venkovské stavení. Nad vstupními dveřmi je umístěna pamětní deska. Budeme-li nakukovat přes plot a namáhat zrak, abychom přečetli cedulku, snad se nám vybaví pasáž z již zmiňovaného Temna. Jirásek zde popisuje tajnou evangelickou bohoslužbu právě na Kleychově statku, které se zúčastnila Helenčina babička, co ji později nabádala k opatrnosti, aby se držela Písma a hledala v něm útěchu.

Václav uprchl ve svých 23 letech s manželkou Kateřinou a dvěma malými dceruškami do Žitavy. Věděl kam jít, tu cestu vykonal již dříve. V Žitavě se usadil na předměstí, pracoval jako nádeník, později měl zahradnictví, jeho žena předla. Dopracovali se jistého majetku a ve spolupráci s Kristiánem Peškem, pozdějším matematikem a profesorem na žitavském gymnáziu, se věnoval vydavatelství českých evangelických knih. Nejprve to byly překlady, později i původní literatura. Vydal Nový zákon podle kralických

z roku 1613, opakovaně Evangelický kancionál, později se svou původní tvorbou. Mládeži je věnovaná „Korunka neuvadlá aneb vínek panenský“, něco jako etiketa pro evangelické dívky s pravidly k ctnostnému křesťanskému životu. Vydal i první české slabikáře po třicetileté válce. Do kulturní historie vstoupily „špalíčky“. Evangelický kancionál z r. 1717, připomíná svým typickým formátem dřevěný špalík či polínko, aby dal se snadno uschovat za trám nebo mezi dříví. Špalíčky měly rozměry 180x85x70 mm, za jejich šíření hrozily kruté tresty, i nejvyšší hrdelní. Václav Kleych měl svou charakteristickou signetu či tiskařské logo. Základ tvořil monogram WK nebo WKL (Václav Kleych Lažanský) v barokním štítku nebo věnečku s rozevřenou knihou, na níž je srdce probodené mečem, a z rány vyrůstají tři růže. Kleych šířil svoje tisky tak, jak to popisuje Jirásek v Temnu, prostřednictvím emisarů, ale i sám. Byl i dopaden, vězněn, knihy zabaveny, ale podařilo se vyváznout. Knihy dodával i do evangelického sboru v Těšíně. Zemřel 11. srpna 1737 na jedné ze svých cest na Slovensku, kde se nakazil skvrnitým tyfem. Pochován je v Necpalech u Turčanského Svatého Martina.

Vydáme-li se navštívit Lažany, dostaneme se na půvabný kopec nad Litomyšlí s překrásnou vyhlídkou na město, říkalo se mu U kříže; protože to bylo místo popravic, tak taky Šibeniční vrch. Zde se dne 13. srpna 1680 konala poprava vůdců selského „povstání“, spíše to byl protest proti nesnesitelným robotním podmínkám. Císařem jmenovaná vyšetřující komise vynesla nečekaně tvrdý ortel: Lukáš Pakosta je zaživa od hlavy dolů kolem lámán a do povětří vyzdvižen, Matěj Abrahám z Poříče a Jan Černý Uher z Bučiny jsou sťati mečem, Jiří Lorenc z Horního Újezda oběšen. Další byli odsouzeni k dvěma až třem letům práce v poutech a železech. Majitelem panství byl rod Trautmansdorffů, kteří získali majetek po konfiskaci panství Karla Staršího ze Žerotína, to je ten, co před 50 lety strhnul na kostele v Morašicích pe-čeť, bránící vstupu bratrských

kněží. Hrabě Trautmansdorf zaplatil za odsloužení 600 mší za spásu duší popravených.

Mlýn „zpátečního mlynáře“ Lukáše Pakosty se nedochoval, ale v jeho místech v Horním Újezdě je dosud bývalý Ležákův mlýn s pamětní deskou. Nelze minout velmi důstojný památník popraveným vůdcům povstání v Dolním Újezdě od Jana Šursy. Byl odhalen 19.července 1914.

Jméno Pakostů z Litomyšlska se často nachází mezi exulanty. Jejich životní příběhy jsou publikovány v naší literatuře, např. „Více sluší poslouchati Boha než lidí“ od E. Štěříkové.

Stejná autorka vydala v roce 2013 životní příběh pronásledovaného exulanta pod názvem: Jan Jílek. Krejčí, který chodil s Bohem. Jan Jílek je také román Terezy Novákové z roku 1904. Pocházel z Nových Chalup, z evangelického rodu, jeho otec spolupodepsal v roce Janova narození 1707 žádost švédskému králi Karlu XII o pomoc proti útlaku nekatolíků. Byl to neobyčejný rok, začala švédsko-ruská válka (Karel XII, Petr I., Veliký), v Těšíně povolil rakouský císař Josef I. výstavbu evangelického chrámu „Ježíšův kostel“. Jan Jílek odešel z Heřmanic do Gerlachsheimu, po dvou letech, v roce 1733, byl jako emisar zatčen, v Litomyšli uvězněn. Ve vězení se potkal s Jiřím Vostrým a házel mu motáky s texty evangelických písní psané stéblem trávy krví, která mu tekla z nosu. Podařilo se mu uprchnout a Jan Jílek se stal jedním ze zakladatelů exulantské obce Český Rixdorf. Zemřel rok před vydáním tolerančního patentu 1780.

Tereza Nováková ve svých románech popsala duchovní hledání, tápání, touhu po zakotvení mezi lidem označovaným také jako „adamté, neznabozi, sestry a bratři“ až k „socialistům“ a popisuje jejich představu rovnosti v románu Jiří Šmatlán, kde socialista Hamerník říká: „Katechismu žádnýmu děti ve škole nerozuměj...Až my, sociální demokrati, budem školy zařizovat, bude se v nich místo katechismu vyučovat zákoníku...!“ Slova vskutku prorocká.

Spisovatelka Tereza Nováková se velmi sžila s krajem kolem Litomyšle, její pobyt připomíná pamětní deska na myslivně na Borku v Budislavi, zde je také velmi zajímavá stavba domu PEN klubu, Evropského literárního sdružení. Zde se sluší připomenout, že Alois Jirásek byl v roce 1926 přijat za člena londýnského PEN klubu. V Budislavi nemáme minout ekumenickou kapli Boží lásky s půdorysem lidského srdce, vysvěcenou v roce 2003. V interiéru je působivá křížová cesta – keramika Jiřího Dudychy. Všechna zastavení výtvarně pojata jako lidské ruce.

Mnoho je památných míst spojených s bratrskou historií. Jedno je však nejposvátější – Růžový palouček.

V publikaci „Spolek přátel Růžového paloučku od roku 1903“ je toto vyznání Alfréda Strejčka:

Drahý Růžový paloučku, klenote krajiny naší, místo setkávání a vzpomínání, místo slávy i ponížení, místo nalézání sebe sama, buď pozdraven! Kolik let už uplynulo od mého prvního setkání s Tebou a Tvými blízkými. Patřím k nim. Zním Tvou vůni. Nalézám u Tebe své bezpečí. Tady, na úpatí Vysočiny, mi zaznívají verše Františka Halase... Já se tam vrátím, já se tam i poslepu vrátím... Každá krajina má duši, právě tak jako ji má každý člověk. Tvoje větrem provívané mlčení, letní bzukot včel i zádušnost podzimu jitrí tu mou. Přicházívám k Tobě často i pro radu a pro dotek věčnosti. Nikdy mě neodmítneš. Modlím se u Tebe za nás, za naši mateřštinu, za ty, kteří před staletími hledali a nalézali totéž, co dnes já. Modlím se za Tvé věrné opatrovatele. Modlím se za naše děti, za vše, co nás spojuje a pevně věřím, bude spojovat i nadále. U Tebe není místo pro přetvářku a faleš. Poklekám, abych se Ti vyznal a řekl – TADY JSEM DOMA.

Pout' českých pobělohorských exulantů snad nikdy nekončila. Příslušníci každé další

generace jako by se programově zbavovali závislosti či lpění na jistotách zbytných, aby potvrdili definici Komenského „jedno nezbytné“. Kdo totiž má Boha, může všechno postrádat.

Josef Čáp

ZÁVĚREM

Činnost spolku EXULANT je financována pouze z dobrovolných příspěvků členů a příznivců. Pokud chcete na naši činnost přispět, můžete tak učinit na číslo účtu **209898309, kód banky 0800**. Na stejný účet můžete posílat své příspěvky nejen převodem z Vašeho účtu, ale i **platbou v hotovosti na poště pomocí poštovní poukázky typu A**, kam doplníte patřičné údaje. Naši adresu najdete dole v rámečku. Všem dárcům velice děkujeme i za malé částky.

Jako vždy, připomínáme, že podmínkou členství v našem sdružení není osobní „příslušnost“ k exilu resp. návratu. Do svých řad zveme i sympatizanty zajímaví se o naši činnost. K přihlášení se za člena stačí sdělit na adresu sdružení jméno a příjmení, datum narození, bydliště, příp. církevní příslušnost (sbor) a příp. vztah k pobělohorskému exilu (potomek, sympatizant, zájemce o historii apod.). Z každé přihlášky máme radost. Po obdržení přihlášky Vás zařadíme do adresáře pro zasílání věstníku. Pokud Vám můžeme věstník zasílat hromadně, prostřednictvím některého sboru, prosíme, dejte nám to vědět.

Prosíme, abyste nás informovali i o dalších změnách (přestěhování, úmrtí našeho člena apod.), abychom na ně mohli reagovat.

Termín závazných přihlášek na zájezd 24. až 26. 6. 2016 je 10. 3. 2016 (více na str. 3)